

ZLOČIN U MOSTARU - DONJA DREŽNICA

Dana 27.08.2007. godine je pred Sudom Bosne i Hercegovine započet glavni pretres u predmetu Zijada Kurtovića optuženog za ratne zločine počinjene u mjestu Donja Drežnica, općina Mostar.

Predmet: optuženi Zijad Kurtović

Sud BiH

Broj predmeta: X-KRO/06/299

Optužnica broj: KT-RZ 115/06

Optužnica potvrđena: 10. 05. 2007. godine

Sudsko vijeće:

Predsjednica Sudskog vijeća, sutkinja Minka Kreho

Član Vijeća, sudac Dekkers Roland Antonius Theodora Mathieu

Član Vijeća, sutkinja Lindshet Tore Ingar

Tužilaštvo: Vesna Tančica

Branilac: Fahrija Karkin

Optuženi: ZIJAD KURTOVIĆ

Optužen za kazneno djelo:

- *Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173 stav 1. tačka c), e) i f) Krivičnog zakona (KZ) BiH,*
- *Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 173 stav 1. tačka a) i b) KZ BiH,*
- *Povrede zakona ili običaja rata iz člana 179 stav 1. i 2. tačka d) KZ BiH*

Promatrači:

Suđenje prati regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine koji čine sljedeće organizacije: Istraživačko dokumentacioni centar Sarajevo, Fond za humanitarno pravo Beograd, Documenta, Zagreb i Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, Osijek.

IZVJEŠTAJI SA SUĐENJA

Glavni pretres

27. 08. 2007. godine – čitanje optužnice i uvodne riječi

Izveštaj: Mirza Huseinović, Istraživačko dokumentacioni centar Sarajevo

Optužnica

Optužnica tereti optuženoga Zijada Kurtovića što je, u drugoj polovici 1993. godine, za vrijeme oružanog sukoba između Hrvatskog vijeća odbrane (HVO) i Armije Republike BiH, u mjestu Donja Drežnica, općina Mostar, u rimokatoličkoj crkvi Svih svetih, kao pripadnik Armije R. BiH, u svojstvu komandira Vojne policije Samostalnog bataljona „ Drežnica" 4 korpusa Armije R BiH učinio sljedeće:

1. Neutvrđenog datuma u mjesecu oktobru 1993. godine, dvadesetoricu zatočenih Hrvata u rimokatoličkoj crkvi Svih svetih optuženi je patio tako: što im je naredio da drže ruke iznad glave i

tako ostanu duže vrijeme, što im je prouzrokovalo užasan strah. Pred oltarom navedene crkve zatočenike ispitivao i udarao šakama, željeznim cijevima i drvenim letvama.

2. Tokom mjeseca oktobra 1993. godine, u rimokatoličkoj crkvi Svih svetih, optuženi je zatočene Hrvate, civile i ratne zarobljenike, u više navrata udarao pendrecima i raznim crkvenim predmetima tjerajući ih da pjevaju: "Od negdje do nekih vrata, neće biti Srba ni Hrvata", te ih na taj način držao u stalnom strahu.
3. Tokom mjeseca oktobra 1993. godine je optuženi u više navrata naređivao pripadnicima Civilne zaštite Drežnica da zatočene Hrvate vode na borbene linije i stavljaju u živi štit, da kopaju rovove te nose hranu, municiju i mrtve.
4. Tokom mjeseca oktobra 1993. godine u rimokatoličkoj crkvi Svih svetih optuženi je, zajedno sa Delić Hasanom, zatočenu braću A i B prisiljavao na oralni seks. Naredio je zatočeniku "NN" da se skine te ga, zajedno sa Delićem, tukao pendrekom i gasio cigarete po njegovom tijelu, usljed čega je zatočenik izgubio svijest, a tijelo mu je od udaraca bilo potpuno crno.
5. Početkom mjeseca oktobra 1993. godine, u rimokatoličkoj crkvi Svih svetih, u noćnim satima, optuženi je, zajedno s nepoznatim pripadnicima Armije Republike BiH, prisiljavao zatočene Hrvate da golim rukama hvataju ogoljenu žicu od struje koja je pod naponom, a pod noge im prosipali vodu radi bolje provodljivosti, usljed čega su trpjeli snažnu bol.
6. Tokom mjeseca oktobra 1993. godine, u rimokatoličkoj crkvi Svih svetih, optuženi je, zajedno sa Hasanom Delićem, Senadom Bobićem, Izetom Kurtovićem i drugim nepoznatim pripadnicima Armije Republike BiH, tjerao zatočenike da sviraju na orguljama a zatim ih tukao odvaljenim tipkama orgulja po glavi onom njihovom stranom iz koje je virio ekser.
7. Tokom mjeseca oktobra 1993. godine, u rimokatoličkoj crkvi Svih svetih, optuženi je drvenim nogarom više puta udario u predio bubrega zatočenika koji nije prijavio da ima sat.
8. Tokom mjeseca oktobra 1993. godine, u rimokatoličkoj crkvi Svih svetih, držao je jednog zatočenika dok ga je drugi, nepoznati pripadnik Armije Republike BiH, udarao čizmom u predjelu kičme, nakon čega ga je i sam optuženik udario više puta šakom u predio glave.
9. Početkom mjeseca oktobra 1993. godine, u rimokatoličkoj crkvi Svih svetih, naredio je jednom zatočeniku da se na podu vrti kao krokodil i bio je nazočan dok su tog zatočenika četvorica nepoznatih vojnika Armije Republike BiH udarali nogama.
10. Tokom mjeseca oktobra 1993. godine, u rimokatoličkoj crkvi Svih svetih, po naredbi i u nazočnosti Zijada Kurtovića, nepoznati vojnik Armije Rep. BiH nogom je u predio usta udario zatočenika "NN" i golim mu rukama izvadio više zuba. Nakon toga optuženi je zatočenika prebacio preko klupe i udario više puta u predio leđa.
11. Tokom mjeseca oktobra 1993. godine, u rimokatoličkoj crkvi Svih svetih, zajedno sa Hasanom Delićem, Senadom Bobićem i Izetom Kurtovićem uništavao je vjerske predmete, palio crkvene klupe i šarao unutrašnjost crkve uvredljivim grafitima.

Uvodne riječi Tužilaštva

Nakon što je Tužilaštvo pročitalo optužnicu najavilo je da će dokazati da su sve radnje za koje se tereti optuženi počinjene za vrijeme oružanog sukoba Armije RBiH i HVO-a, da radnje optuženog predstavljaju teške povrede ženevskih konvencija, da su žrtve bile civili i ratni zarobljenici, odnosno da su bila lica zaštićena ženevskim konvencijama. Tužilaštvo je najavilo da će dokazati da nijedna radnja optuženog nije bila vojno potrebna, odnosno da je optuženi počinio krivična djela za koje se tereti.

Uvodne riječi branioca

Branilac optuženog nije dao uvodnu riječ pravdajući to ozbiljnošću optužbe koja se optuženom stavlja na teret, odnosno, potrebom da raspolaže s više vremena za odgovor na ovako tešku optužbu.

Glavni pretres

30. 08. 2007. godine - dokazni postupak saslušanjem svjedoka

Izveštaj: Eldar Jahić IDC – Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Svjedočenje svjedoka Mirka Zelenike

Direktno ispitivanje

Svjedok je 1993. godine živio u Jablanici, 1992. godine je bio sekretar Sekretarijata za privredu opštine Jablanica. U općini Jablanica je živjelo 17% Hrvata. Iz područja pogođenih sukobima je u Jablanicu stigao veliki broj izbjeglica, što je uticalo na položaj Hrvata, da se nad njima vršio „opći kriminal“. 15.4.1993. počeo je oružani sukob HVO-a i Armije R BiH. Skupina od sedam (7) Hrvata je lišena slobode i odvedena u zatočeništvo u Muzej u Jablanici. S vremenom je broj zatočenih u tom logoru dostigao broj od 300 osoba. Logor su držali pripadnici Armije R BiH, a bio je registrovan od strane Crvenog krsta.

Hapšenje

Dva mjeseca prije nego je uhapšen, svjedok je istjeran iz svog stana. Dana 8.9.1993 odveden je u logor iz očevo stana. Slobode su ga lišili pripadnici Zukine (Zulfikar) jedinice za specijalne namjene ARBiH, s njima je bio i jedan pripadnik Vojne policije Donje Jablanice. Nalog po kojem je uhapšen potpisao je Sead Kurtović. Prilikom upada u stan uhapšen je i svjedokov brat, Marko Zelenika. Bili su u vozilu dok su, redom, hapšeni ostali Hrvati sa spiska. Na spisku je bilo jedanaest osoba, a uhapšeno je devet onih koji su bili pronađeni.

Dovedeni su do Rogića kuće gdje je bila komanda Armije R BiH. Tu su bili prisutni Vehbija Karić, Sefer Halilović i neki drugi komandanti. Svi uhapšeni su bili smješteni u podrumsku prostoriju veličine 2,5 x 2,5 m. Nakon deset dana su premješteni u štalu Rogića gdje su dovedena još dva Hrvata te ih je tada bilo jedanaest. Jedan zatočenik je izveden iz štale, potom mu je pucano u koljeno, a nakon čega je vraćen u štalu.

Zatočeništvo u logoru u Donjoj Drežnici

30. 9. je 20 Hrvata kamionom odvedeno u Donju Drežnicu. Iz Jablanice su tu bili Marinko Ljojo, Vlado Čurić, Milenko Soko, Zvonimir Kukić, Marinko Drežnjak itd. Iz Konjica su bili: Anto Rozić, Mato Rozić, Branko Jurić, Soldo Vinko, Nedeljko Kreso, Antun Grgić. Iz Jajca je bio Matija Jakšić itd. Pri prevozu ih je pratila Handžar divizija Armije R BiH. Kada su silazili iz kamiona tukli su ih jednog po jednog. Išli su 10 minuta do zgrade gdje su vidjeli samo članove pratnje, ne i one Handžar divizije.

Tu su predani Zijadu Kurtoviću i ostalima u zgradi župnog ureda u Drežnici. Zijad Kurtović je bio zapovjednik Vojne policije ARBiH u zoni odgovornosti 4. Korpusa Armije R BiH. Osim Kurtovića u zgradi župnog ureda je bilo desetak pripadnika Armije R BiH.

Zatočenike je najviše ispitivao i tukao Zijad Kurtović. Posebno su bili psovani i tučeni oni koji su rekli da su iz Jajca. Ispitivanje je trajalo oko sat, nakon čega Zijad Kurtović naređuje da ih vode na prisilan rad. Po naredbi Zijada Kurtovića zatočenicima su podijeljena odjela sa brojevima. Svjedok je dobio odjelo s brojem 7.

Jednom prilikom, Zijad Kurtović je, obučen kao sveštenik, naredio da sjednu okrenuti prema oltaru s rukama na glavi i tada su ih maltretirali. Kurtović je naredio jednom vojniku da nogama udara svjedoka, a nakon malo vremena ga je i sam udario šakom u glavu, od čega je svjedok izgubio svijest i pao.

U crkvi su bili i „Igmanski vukovi“. Tražili su novac od svjedoka, a on im je dao sat SAIKO i tako se spasio batina. Drugi, posebno stanovnici Jablanice, nisu bili te sreće te su bili fizički zlostavljani. Kada je Zijad Kurtović čuo da je svjedok nekom dao sat, tražio je nešto i za sebe te se razljutio kad mu je svjedok rekao da ima još dva sata u Jablanici. Udarao ga je nogom od stola. Pridružio mu se Izet Kurtović koji je svjedoka nastavio tući.

Zatočenici su tjerani da sviraju na klaviru i da pjevaju, da kidaju listove crkvenih knjiga i da ih jedu. Slike križnog puta su zatočenicima nabijali na glavu čime su vršena psihička zlostavljanja i vrijeđanja njihovog vjerskog dostojanstva. Zijad Kurtović i drugi su zatočenike tukli i udarali tipkama od klavira.

Brdo „Vrde“ iznad Drežnice je bilo strateška tačka za Armiju BiH, a tamo su zatočenike izvodili i koristili kao „živi štit“. Ahmet Kurtović (brat optuženog) je izvodio zatočenike na brdo svako jutro, dok je Zijad Kurtović navečer dolazio u crkvu i tukao ih do pred zoru.

Svjedok navodi da je od zaštićenih svjedoka A i B čuo kako su svirepo tučeni i tjerani na perverzne seksualne radnje, poput oralnog seksa - da ih je tokom noći Zijad Kurtović prislio na te radnje i za to vrijeme ih je tukao nogama. Svjedok navodi da je od jednog zaštićenog svjedoka to čuo još za vrijeme zatočenja u Drežnici a od drugog nakon oslobođenja.

Svjedok opisuje kako je Zijad Kurtović čupao zube zatočeniku Anti Roziću i, dok bi ovaj krvario, da je govorio da se vađenje zuba mora naplatiti.

Unakrsno ispitivanje:

Svjedok je dao iskaz pred Tužilaštvom dva puta, o čemu je sačinjen Zapisnik o saslušanju svjedoka od 3.07.2006. godine i od 22.08.2006. godine. U dva iskaza pred Tužilaštvom svjedok nije spominjao prisiljavanje na oralni seks, odnosno zlostavljanje nad zaštićenim svjedocima A i B u onom obliku u kojem je danas dao iskaz pred sudskim Vijećem.

Svjedok podnosi zahtjev za imovinsko - pravnom odštetom zbog nečovječnih uslova i nehumanog postupanja, te teškog prisilnog rada kojem je bio podvrgnut.

Svjedok: Marinko Ljojo

Direktno ispitivanje

Svjedok je 1993. godine živio u Jablanici. Tada se položaj Hrvata mijenja na gore. Bio je pripadnik HVO-a - 3. bojne, brigade „Herceg Stjepan“.

Hapšenje

Dana 15.4.1993. uhapšen je od strane 44. brigade Armije BiH. Zapovjednik Vojne policije (*napomena: nije jasno je li svjedok rekao i/ili mislio na optuženoga*) ih je odveo u zatvor, nakon čega su odvedeni u „Muzej“ u Jablanici koji je imao obilježja logora, a oni su imali status ratnih vojnih zarobljenika. Svjedok ističe da su hapšeni po kućama i ulici, a ne na borbenoj liniji. Nakon hapšenja devetoro (9) Hrvata ukrcali su ih na kamion i vozili po Jablanici kako bi ih stanovnici mogli vrijeđati i omalovažavati.

Nakon toga su odvedeni u Rogića kuću i zatočeni u podrum.

Zatočeništvo u logoru u Donjoj Drežnici

Nakon par dana su prebačeni kamionom do Drežnice gdje su, prilikom silaska s kamiona i sprovođenja u katoličku crkvu, tučeni jedan po jedan. Crkva je bila čista i uredna. Zarobljenici su raspoređeni da sjednu. Podjeljena su im narandžasta odjela s brojevima. Svjedok je na odjelu imao broj 19. U crkvi su boravili do kraja oktobra. Do tada je crkva bila devastirana, uništena i demolirana. Jednom prilikom Alija Bobić je pucao u krov crkve.

Zijad Kurtović, zapovjednik Vojne policije, je jednom prilikom naredio da se zatočenima podjele Biblije i da ih oni jedu. Neke zarobljenike su pri tome tukli. Osim toga, Zijad Kurtović je naređivao da zatočenike odvođe na kopanje i ma druge fizičke radove.

Svjedok navodi da sam nije bio mnogo tučen. Svjedok je prisiljen da napiše supruzi da momcima Armije BiH da sve što žele (novac, zlato itd.), ako ga ona želi da vidi živog. Zarobljenici su prisiljavani da sviraju i pjevaju crkvene pjesme tokom čega su ih udarali tipkama od klavira. Svjedok je gledao kako su izudarali zatočenika Antu Rozića i kako su mu rukama čupali zube (*napomena: iz izvještaja nije vidljivo je li svjedok naveo tko je to činio*).

Svjedok ističe da ih je posjećivao i Crveni krst, ali da ih je optuženi sklanjao od Crvenog krsta i drugih međunarodnih organizacija. Svjedok prepoznaje i identifikuje optuženog Zijada Kurtovića.

Zahtjev obrane za pripremu unakrsnog ispitivanja

Obrana traži rok za pripremu unakrsnog ispitivanja, jer je došlo do radikalnih razlika (!N: Isto kao gore) između date izjave Tužilaštvu i pred Sudskim vijećem.

Tužilaštvo se protivilo davanju roka za pripremu unakrsnog ispitivanja (!).

Unakrsno ispitivanje

Svjedok je unakrsno ispitan o dvije okolnosti:

1. Svjedok je ranije kazao da nije vidio seksualna zlostavljanja zaštićenih svjedoka A i B, a pred Sudskim vijećem je izjavio da ih je vidio. Na unakrsno ispitivanje je pojasnio kako nije vidio seksualno zlostavljanje zaštićenih svjedoka A i B, ali je čuo, kako Zijad naređuje zlostavljanje.
2. U istrazi Tužilaštvu je rekao da Zijad nije bio u crkvi za vrijeme zlostavljanja a pred Sudom je rekao da je bio prisutan.

Svjedok podnosi zahtjev za imovinsko - pravnom odštetom i traži naknadu za nanesenu bol i patnje i za posljedice zatočenja - PTSP, promjena ličnosti, te 80% - na invalidnost.

Glavni pretres

06.09.2007 godine: dokazni postupak saslušanjem svjedoka

Izveštaj: Mirza Huseinović (IDC - Sarajevo), Regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Saslušanje svjedoka Kamila Dumančića

Direktno ispitivanje:

Svjedok je do izbijanja rata živio u Jajcu. Nakon pada grada otišao je s vojnom jedinicom HVO-a za Tomislavgrad, a porodicu je poslao u Neum. Njegova jedinica HVO-a se u vrijeme sukoba s ARBIH nalazila u Kuduskom, mjestu koje se nalazi između Prozora i Jablanice.

Zarobljavanje

U septembru 1993. godine svjedok je zarobljen s druga dva pripadnika HVO-a, dok su ostali pobijeni od strane ARBIH. Armija RBiH je zarobljenike prebacila u "Muzej Jablanica". Iz »Muzeja« su prebačeni u "Jukinu bazu", a nakon «Jukine baze» su završili u Donjoj Drežnici.

Zatočeništvo u logoru u Donjoj Drežnici

U Donjoj Drežnici ih je preuzeo optuženi, Zijad Kurtović, zapovjednik voda Vojne policije Samostalnog bataljona "Drežnica". Po dolasku pred crkvu u Donjoj Drežnici zarobljenici su tučeni. Svjedok je odmah dobio batine od kojih je izgubio svijest.

U crkvi je bilo zatvoreno 20-ak Hrvata, neki od njih su bili vojnici, a neki civili. U crkvi su ih tukli svim i svačim: vjerskim slikama, knjigama, križevima, palicama. Takođe, tjerani su da jedu listove svetih knjiga i "krunice". „Dotični gospodin Zijo me tukao”, rekao je svjedok pokazavši na Kurtovića. “Dobro me se sjećaš”, obratio se potom optuženom.

Svjedok je rekao da je optuženi sve naređivao. Danju su ih mještani sela vodili na borbenu liniju gdje su morali da kopaju rovove, izvlače mrtve, nose municiju. Često su imali zadatke između linija ARBIH i HVO-a gdje je bilo veoma opasno, jer su meci proljetali blizu njih. Naveče su ih vraćali u crkvu gdje ih je preuzimao Zijo Kurtović i bio (tukao) tu čitavu noć. Ujutro bi ponovo išli na prinudne radove. U crkvi su strujom patili zatočenike tako što su ih tjerali da golim rukama hvataju žicu pod naponom, što im je uzrokovalo jaku bol.

Svjedok je kao zatočenik u crkvi proveo 20-ak dana, kada su prebačeni u «Jukinu bazu», a nakon toga na planinu Prenj. Na kraju su završili u "Muzeju Jablanica» odakle je pušten 01.03.1994 godine.

Na pitanje tužiteljice šta se je dešavalo sa zaštićenim svjedocima A i B u crkvi, svjedok je odgovorio da su sve zatočenike tukli, a da su zatočenike A i B tjerali na oralni seks. Svjedok je napomenuo da za vrijeme zlostavljanja nekog od zatočenika ostali to nisu smjeli gledati.

Svjedok je opisao optuženog iz tog perioda i rekao da je bio kratko ošišan, nabijen, nosio je maskirnu uniformu s bijelim opasačem.

Na pitanje tužiteljice da li sad može prepoznati Zijada Kurtovića, svjedok je pokazao prema optuženom. Obrana je uložila prigovor da se prepoznavanje može vršiti samo ako ima više osoba. Vijeće je uvažilo prigovor i zatraženo je od Tužilaštva da preformuliše pitanje. Nakon toga je svjedok identifikovao optuženog kao Zijada Kurtovića.

Unakrsno ispitivanje

Svjedok je uposlenik Armije BiH od 1995 godine, nije imao zdravstvene preglede pri Armiji BiH.

Svjedok je rekao da je prilikom uzimanja izjave Tužilaštvo tražilo da on opiše Zijada Kurtovića, na šta je branilac upozorio da taj podatak ne postoji u izjavi.

Svjedok se nije mogao odrediti da li su pred crkvu zatočenici dovedeni jednim ili s više kamiona.

Svjedok je pojasnio da oralni seks između zatočenika A i B nije vidio, odnosno da je vidio zatočenike A i B gole, a za oralni seks je čuo od zlostavljanih zatočenika. Rekao je da je oralni seks zatočenicima naredio netko iz grupe u kojoj je bio i optuženi, ali se nije mogao odrediti da li je tada optuženoga vidio niti tko je dao naređenje.

Svjedok ne poznaje Marinka Drežnjaka i ne zna da li je ta osoba bila s njim zatočena.

Na pitanje predsjednice Vijeća kako je saznao za ime optuženog, svjedok je odgovorio da je čuo kako optuženog zovu imenom "Zijo". Prezime optuženog je saznao tek kada je došao u Tužilaštvo BiH.

Na pitanje člana Vijeća koju su svrhu imala narandžasta odjela s brojevima, svjedok je rekao da su zatočenici to tražili, jer im je bilo hladno, a brojeve su imali da bi ih po njima mogli prozivati. Često su ih tukli tako što bi prethodno prozvali neke brojeve. Svjedok je rekao da su na prinudne radove odlazili po naredbi iz štaba Armije RBiH, a Zijo ih je davao mještanima koji su ih vodili na radove.

Zatočenike je čuvalo 5 do 10 stražara a glavni je bio Zijo koji je izdavao naređenja. Svjedok je na pitanje, da li su stražari znali tko je civil a tko zarobljeni vojnik, odgovorio da misli da su stražari za mlade zatočenike, koji su zarobljeni na prvoj liniji, vjerojatno znali tko je vojnik.

Svjedok nije podnio imovinskopravni zahtjev obrazlažući da mu se patnja koju je doživio i bolove koje sada ima ne mogu ničim nadoknaditi.

Glavni pretres

13.09. 2007 godine: dokazni postupak ispitivanjem svjedoka optužbe

Izveštaj: Mirza Huseinović, IDC - Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Dvojica bivših zatočenika iz Crkve Svih Svetih u Drežnici svjedočili su o mučenjima i maltretiranjima koja su pretrpjeli od pripadnika Armije BiH.

Svjedok: Matija Jakšić

Direktno ispitivanje

Zijad Kurtović je bio “bog i batina” u Crkvi Svih Svetih, gdje su mučeni hrvatski vojnici i civili, rekao je svjedok Tužilaštva na suđenju bivšem pripadniku Armije Bosne i Hercegovine. Svjedok Tužilaštva Matija Jakšić, vozač sanitetskog vozila pri Hrvatskom vijeću obrane (HVO), nakon par mjeseci provedenih u zatočeništvu u Buturović Polju i Muzeju u Jablanici, odveden je, zajedno sa još 20 zarobljenika hrvatske nacionalnosti, u Donju Drežnicu. Svjedok Jakšić je rekao da su njega i dvadesetoricu drugih zatvorenika iz baze jedinice pod komandom Zulfikara Ališpage Zuke u noći odveli “neki policajci iz Armije BiH”. U Donju Drežnicu su stigli kasno navečer i odmah su ih odveli u župni ured, pored kojeg je bila crkva, spremna za misu. U župnom uredu su zarobljenici “ispitivani uz batine”. U to vrijeme Jakšić nije poznao optuženog Kurtovića, ali mu je njegovo ime rekao drugi zatočenik, Marinko Drežnjak. Jakšić se sjeća da mu je Kurtović jednom prilikom stavio i pištolj u usta. Za optuženog Kurtovića, svjedok kaže da su ga se svi bojali i da je u Drežnici bio “Bog I batina”.

Svjedok: Branko Jurić

Direktno ispitivanje

Drugi svjedok Tužilaštva, Branko Jurić, u to vrijeme bio pripadnik HVO-a doveden je u Donju Drežnicu istog dana kada i Jakšić. Po dolasku su im obećali da ih neće tući a noću su ih probudili jauči zatvorenika koje su tukli ljudi koji su ih doveli. Jurić se ne može sa sigurnošću sjetiti imena vojnika niti formacije kojoj su pripadali oni koji su ih mučili. Dodao je da je osoba koja je izgledala kao “glavna” u grupi od pet-šest vojnika koji su ih mučili, udarala i njega kao i da je poticao druge da ga udaraju. Za razliku od Jurića, Jakšić je sa sigurnošću tvrdio da je Zijad Kurtović bio “glavni”. Gledajući u optuženog, svjedok je spomenuo da će mu Kurtović ostati u sjećanju i da će ga dugo pamtit. Tokom mjesec dana provedenih u Donjoj Drežnici, zatočeni hrvatski civili i vojnici odvođeni su na prisilni rad na linije bojišnice, gdje su kopali rovove. U toku noći, po povratku sa rada, odvođeni su u crkvu, gdje su mučeni i maltretirani. Zatočenike su tukli kipovima svetaca, tjerali da jedu krunicu, zatim su skidali slike Križnog puta sa zidova i nabijali ih na glave zatočenih hrvata. Nastavljajući iskaz, Jakšić je rekao da je jednoga dana Kurtović iščupao utičnicu u crkvi, ostavljajući žice pod naponom da vire iz zida. Zatim je prozvao nekoliko zatočenika po brojevima koje su imali na odjeći i jednog je natjerao da uhvati gole žice, a druge da se drže jedan za drugog kako bi napravili strujno kolo.

Upitan za seksualni odnos na koji je Kurtović natjerao dvojicu zatvorenika, Jakšić je posvjedočio da za ovaj incident zna jer su mu rekli zaštićeni svjedoci A i B, a pored toga Jurić pak tvrdi da je vidio ovaj akt.

Zbog trauma preživjelih u logoru, Jurić je istakao da se noću budi i sanja „tu“ crkvu.

Svjedok nije mogao potvrditi da su pripadnici Armije BiH koji su ih mučili znali koji od njih je bio vojnik a koji civil, niti da je bilo ko drugi, osim grupe koja ih je maltretirala, znao gdje su držani. Svjedok Jakšić misli da čak ni Crveni križ nije znao za njih, ističući da su samo znali Zijo i njegovi zlikovci.

Glavni pretres

20. 09. 2007 godine: dokazni postupak saslušanjem svjedoka

Izveštaj: Mirza Huseinović, IDC - Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Svjedok: Ivan Kostić

Direktno ispitivanje

Svjedok Ivan Kostić rođen je 28.03.1972. godine u Konjicu, po zanimanju je elektroenergetičar. 1992. godine je živio u selu Pasovići, općina Konjic.

Zarobljavanje

1993. godine vojno je angažiran u HVO-u, u brigadi *Herceg Stjepan*. 14.04.1993. godine oko 5:00 sati ujutro izvršen je napad na selo. Selo je nakon kratkog vremena predano snagama ARBiH. Nakon predaje odveden je u školu Pasovići gdje je bio zatvoren do 13.07.1993. godine. Tada ga prebacuju u Buturović Polje, u jedan zatvor, a iz Buturović Polja u *Muzej Jablanica*. Iz «Muzeja» odvođe ga u Donju Jablanicu u Zukinu bazu, gdje je bio zatvoren dva do tri mjeseca.

Zatočeništvo u logoru u Donjoj Drežnici

U septembru 1993. godine iz Donje Jablanice prebacuju ga u Donju Drežnicu zajedno s 20-ak zatočenika među kojima se sjeća : A i B, Soke Miroslava, Kamila Dumančića, Ljoje Marinka, Soldo Vinka, Ante Rozića, Grgić Ante, Marka Rozića...

Iz Donje Jablanice prevezeni su kamionom, u Donju Drežnicu stigli su pred mrak. Neposredno po dolasku zatočenici ulaze u župni ured a odatle ih, nakon sat - dva, odvođe u crkvu. Svjedok se ne sjeća da ga je neko ispitivao ili udarao u župnom uredu, dok u crkvi jeste.

U crkvi su ih tukli obično kada padne mrak. Svjedok je pojasnio da ima slabo sjećanje, jer je u vrijeme zatočenja imao 19 godina i većinu stvari nije vidio zbog straha kojeg je osjećao. U vrijeme zatočenja u crkvi su bile vjerske slike, križ, orgulje. Kada su napuštali crkvu slike su bile uništene, jer su razbijane zatočenicima o glavu. Sve knjige su spaljene i poderane, orgulje su bile razbijene. Vojnici i „Zijo“ su zatočenicima razbijali slike na glavama. „Zijo“ je bio domaći te ga je poznao Marinko Drežnjak koji im je i rekao da se tako zove.

Odgovarajući na pitanje tužiteljice, svjedok je rekao da se u mučenju sa strujom isticao Zijad Kurtović, no ne sjeća se da li je prilikom mučenja sa strujom polijevana voda po patosu.

Svjedok je opisao Zijada Kurtovića iz tog perioda rekavši da je bio visok, fizički jak, te da je imao između 24 i 25 godina.

Svjedok se ne sjeća da li je bio životno ugrožen prilikom obavljanja radova na liniji.

U Donjoj Drežnici su bili zatvoreni 21 dan. Za to vrijeme nitko od djelatnika Crvenog krsta nije dolazio. Zatočenje je ostavilo posljedice na njegovo zdravlje.

Unakrsno ispitivanje:

Iz Zukine baze u Donju Drežnicu su zatvorenike doveli vojnici. U Donju Drežnicu je došao u civilnoj odjeći i ne sjeća se da li su ga ispitivali.

Vojnici iz srednje ili iz istočne Bosne su bili u crkvi kad su zatočenima nabijali svete slike na glave.

U Donjoj Drežnici je bilo najviše trojica stražara.

Za ime „Zijo“ saznao je od Marinka Drežnjaka, a za prezime je saznao prije godinu dana.

Na radove su išli u jutarnjim satima i ne sjeća se da li ih je Zijo vodio na radove. Ne sjeća se da su zatočenici dobili odjeću s brojevima.

Najviše su tukli starije ljude, a svjedok ne zna da su mučitelji znali tko je od zatočenika bio vojnik.

Svjedok je prepoznao optuženog u sudnici i, uz početnu nesigurnost, potvrdio je da je to Zijad Kurtović.

Svjedok traži naknadu za ono što je preživio.

Svjedok: Miroslav Soko

Direktno ispitivanje

Svjedok Miroslav Soko rođen je 1957. godine u Jablanici, po zanimanju je ekonomista i trenutno živi u Zagrebu. Prije rata živio je u Jablanici. U prvoj polovini 1993. godine bio je pripadnik HVO-a.

Hapšenje

08.09.1993. godine uhapšen je u svojoj kući u Jablanici od strane «Zukine vojske», rekli su mu da ga vode samo na saslušanje. Vidio je da je neki momak imao ovjeren papir s imenima. U momentu njegovog hapšenja već su bili uhapšeni Mirko i Marinko Zelenika, na kamionu su bili i Ljojo Marinko, Zvonko Kukić, Kuraja Vilim, Jurić Jure, Vlado Čurić i dr. Odveli su ih u Donju Jablanicu ispred Rogića kuće gdje ih zatvaraju. Nakon par dana premještaju ih u jednu štalu gdje su bili zatvoreni do 30.09.1993. godine. Tada im je neko od pripadnika ARBiH rekao da će ići u Donju Drežnicu kao ispomoć za rad.

Zatočeništvo u logoru u Donjoj Drežnici

U Donju Drežnicu je odvedeno ukupno 20 zatočenika među kojima su bili: zatočenici A i B, Mirko Zelenika, Miroslav Soko, Kreso Nedeljko, Ivan Pavlović, Marko Rozić, Anto Rozić, Branko Rozić, Ivan Soldo, Kuraja Vili, Čurić Marinko, Marinko Drežnjak, Kamilo Dumančić, Matija Jakšić. Iz kamiona su izbačeni na silu, uz udarce puškama. Tri mladića koji su uhvaćeni na liniji odmah su isprebijani. Zijad Kurtović ih je ispitivao. Tu počinje maltretiranje svih zatočenika. Udarani su drvenim palicama, šakama, nogama.

Na pitanje tužiteljice kome su ih predali Zukini vojnici, svjedok je odgovorio: «Zijadu Kurtoviću». Svjedok ga nije poznao od prije rata, no poznao ga je Marinko Drežnjak.

Istu noć prebačeni su u crkvu i tu su ih pretukli Bimbo, Nono, Semo, Hasan i Zijad Kurtović. Svjedok kaže da je Zijad Kurtović obukao habit i stavio kapuljaču na glavu kako bi se maskirao. Međutim, zatočenici su znali da je to Zijad zbog toga što je bio krupan, atletske građe, a svjedok ga je poznao i po prstenu koji je imao na ruci. Zijad Kurtović je naredio zatočenicima da drže podignute ruke i spuste glavu. Zatočenike su po naredbi Zijada Kurtovića izvodili pred oltar. Tu su ih 3-4 mladića tukli. Svjedok je rekao da je on lično imao "ČAST" da ga udara Zijad Kurtović i da mu ugasi cigaretu na čelu, ne vjerujući mu da nije bio pripadnik HVO-a i da nije imao para. Isto je uradio i zatočeniku A. Zatočenici su dobili narandžaste uniforme s brojevima, svjedok je imao broj 9.

Na pitanje tužiteljice u kakvom je stanju bila crkva kada su došli, svjedok je odgovorio da je sve bilo na svom mjestu i u redu. Svjedok je rekao da su sve slike križnog puta polomljene na glavama

zatočenika, kipovi polomljeni na zatočenicima. Svi zatočeni su bili primoravani da jedu papire iz svetih knjiga i krunice. Zijad Kurtović je Ivicu Pavlovića natjerao da pojede krunicu. Orgulje su uništene, zatočeni su morali pjevati i svirati pjesmu iz knjige a, ako ne bi znali, Zijad Kurtović bi otkidao tipku s orgulja i njome ih udarao. Svjedoka je udario po glavi s tipkom iz koje je virio ekser, što mu je ostavilo ožiljak. Zijad Kurtović je naredio zatočenicima da hvataju žicu pod naponom i prave strujno kolo, a radi boljeg "efekta" naredio je vojnicima da poliju vodu po podu na kojem su stajali.

Za Antu Rozića svjedok je rekao da je pretučen i da su mu udarcima čizmom izbijeni zubi, da mu je Zijad Kurtović osobno izvadio zub i nakon toga je tražio da mu plati uslugu.

Svjedok je rekao da je Zijad Kurtović naredio svjedoku B da pruži svjedoku A oralni seks. Svjedok B je molio da ga na to ne tjera, da ga radije istuče.

Na radove su išli na okolna brda. Jednom prilikom su istjerani ispred linija dok je trajao napad, tada su pored njih proljetali djelovi granata. Na radove su ih odvodili Alija Bobić i Ahmet Kurtović. Jednom prilikom, kada je HVO pucao, Alija Bobić je naredio da stoje sve dok nije prestalo pucanje.

Svjedok je rekao da i danas ima traume od zatočenja, loše spava, postao je agresivan, vraćaju mu se slike događaja i ima problema s nadbubrežnom žljezdom.

Unakrsno ispitivanje:

Na pitanje branioca svjedok je rekao da ne zna tko je naredio Zukinim vojnicima da zarobljene vode u Donju Drežnicu na ispomoć u radovima. Svjedok nije siguran da li je Anti Roziću izvaden zub prvu, ili drugu noć, ali je vađenje zuba osobno vidio kao i traženje Zijada Kurtovića da mu za to plati. Svjedok je rekao da je Zijad Kurtović dao naredbu za seksualni odnos zatočenika A i B.

Svjedok traži nadoknadu štete za sve što je preživio.

Glavni pretres

04.10. 2007 godine: dokazni postupak ispitivanjem svjedoka

Izveštaj: Mirza Huseinović, IDC - Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Svjedočenje svjedoka Marinka Drežnjaka

Direktno ispitivanje

Marinko Drežnjak, rođen 12.12.1966. god. u Mostaru. Početkom rata živio je u Grabovici koja je udaljena 5 do 6 kilometara od Donje Drežnice. U osnovnu školu išao u D. Drežnicu i poznavao je ljude koji su tu živjeli. 1993 godine imao je radnu obavezu pri vojsci, bio je angažiran na željezničkoj stanici koja je bila pod kontrolom HVO-a.

Zarobljavanje

U septembru 1993. godine je počinjen stravičan zločin u mjestu Grabovica zbog čega je pobjegao u šumu. Krio se četiri dana dok ga pripadnici jedinice "Čedini vukovi" nisu lišili slobode i odveli u «Zukinu bazu» u Donjoj Jablanici. Zatvorili su ga u zemunicu u kojoj je zatekao još zatočenih Hrvata.

Zatočeništvo u logoru u Donjoj Drežnici

U Donjoj Jablanici bio je u zatočeništvu do početka oktobra, kada ih kamionima odvođe u Donju Drežnicu. Tu ih preuzima Vojna policija i odvodi u župni ured gdje ih udaraju i maltretiraju.

Na pitanje tužiteljice koje su osobe dovedene s njim u Donju Drežnicu svjedok je nabrojao: zaštićeni svjedoci pod pseudonimima A i B, Mirko Zelenika, Marinko Ljojo, Rozić Anto, Kamilo Dumančić, Pavlović Ivan, Branko Rozić i Mato Rozić i dr. Zatočenik Kamilo Dumančić je tako pretučen da je pao u nesvijest.

Među ljudima koji su ih preuzeli u Donjoj Drežnici svjedok je prepoznao Zijada Kurtovića. Poznavao ga je od ranije kao osobu koja je bila sklona ekscesima. Svjedok je na pitanje tužiteljice, da li je tada nekom rekao da poznaje Zijada Kurtovića, odgovorio potvrdno. Opisao je Zijada Kurtovića iz tog vremena kao visokog, razvijenog, guste crne kose, te dodao da ga i sada vidi u sudnici.

Po dolasku u Donju Drežnicu u župnom uredu su Zijad Kurtović i neki drugi oko dva sata ispitivali zatočenike. Svjedok je nabrojao neke osobe koje su udarale zatočenike na putu i u župnom uredu. To su: Hasan Delić, Senad Olić, Zijad Kurtović i izvjesni Bimbo.

Svjedok je rekao da je crkva po njihovom dolasku bila u normalnom stanju (sve je bilo na svom mjestu i ništa nije falilo) spremna za misu. Kada su napuštali crkvu sve je bilo uništeno - slike su bile razlupane, "razlupane su o glavu zatočenika po naređenju Zijada Kurtovića", kipovi razbijeni (jer su Zijad Kurtović i ostali razbijali kipove o zatočenike), muzički instrument je razbijen (zatočenici su udarali tipkama instrumenta).

Svjedok je rekao da su zatočenici morali jesti listove svetih knjiga ako bi Zijadu Kurtoviću, na pitanje da li su gladni, odgovorili potvrdno. Zatočenici su primoravani da golim rukama hvataju žicu pod strujnim naponom. Svjedok je i sam bio primoravan hvatati strujnu žicu, sam i držeći se za ruke sa Miroslavom Sokom.

Na pitanje tužiteljice, šta se dešavalo u crkvi prve noći njihovog zatočenja, svjedok je rekao da su sjedili pognute glave s podignutim rukama. Zijad Kurtović je stajao ispred njih obučen u odjeću svećenika s križem u rukama s kojim je udarao zatočenike po glavi. Kasnije su im podijelili narandžaste bluze s brojevima.

Svjedok je rekao da je Zijad Kurtović davao naredbe ostalim pripadnicima AR BiH da ih tuku, da je bio zapovjednik Vojne policije. Svjedok je to saznao u zatočeništvu od Bošnjaka civila i vojnika.

Svjedok je jednom prilikom, kada je bio pretučen, zatražio pomoć od Zijada Kurtovića, ali je nije dobio. Ispričao je događaj, kada su u crkvu došli pripadnici jedinice "Čedini vukovi" i tukli zatočenike tražeći od njih da pišu porodicama da one pripadnicima jedinice predaju dragocjenosti. Mirko Zelenika im je predao sat, što je naljutilo Zijada Kurtovića pa ga je počeo udarati, da bi mu se kasnije u udaranju priključili i ostali.

Na pitanje tužiteljice, šta je bilo sa zatočenicima A i B, svjedok je rekao da su po naređenju Zijada Kurtovića morali jedan drugom vršiti oralni seks.

Svjedok je rekao da je Zijad Kurtović naredio da se Anti Roziću izvadi zub.

Zatvorenici su odvođeni na radove po naredbi Zijada Kurtovića. U jutro, kada bi dolazila smjena, Zijad Kurtović je rekao da ih vode na radove. U početku ih je na radove vodio Zijad Kurtović, a kasnije Alija Bobić i Ahmet Kurtović. Radove su obavljali između linija odbrane AR BiH. Meci su im letjeli iznad glave.

Krajem oktobra 1993. godine završava se zatočeništvo u Donjoj Drežnici, odvoze ih u «Zukinu bazu». Na slobodu su pušteni 01.03.1994. godine.

Uz odobrenje Suda tužiteljica je tražila razjašnjenje proturječnosti dijela izjave u odnosu na izjavu danu u Tužilaštvu. Svjedok je danas rekao da je civilna zaštita kojoj su povjereni na čuvanje morala da sluša Zijada Kurtovića, a prilikom davanja iskaza u Tužilaštvu je rekao da je prvih pet dana u crkvu

dolazio Zijad Kurtović i maltretirao ih, da bi nakon preuzimanja zatočenika od strane civilne zaštite to prestalo, jer mu ova nije dopuštala da ulazi u crkvu. Svjedok je rekao da je tačno to što je danas izjavio.

Odao je da je prije osam mjeseci imao telefonski poziv kada je nagovaran da ne svjedoči, jer od toga nema ništa. Dan prije svjedočenja razbijen je prozor u kući u kojoj privremeno boravi s porodicom.

Unakrsno ispitivanje:

Svjedok je vidio da mu je prozor porodične kuće razbijen kada je prolazio pored nje.

Svjedok je danas rekao da su zatočenici maltretirani u župnom uredu. U istrazi je rekao da su prvo bili u nekom objektu 150 metara udaljenom od crkve, i da su se za dva provedena sata u toj kući Zijad Kurtović i ostali ponašali korektno. Svjedok je objasnio, da se prisjetio da je bilo ispitivanja i maltretiranja, te da je tačno to što je danas rekao. Branilac je dodao da je svjedok u istrazi govorio o jednom objektu. Svjedok je objasnio da je govorio o mjestima gdje je pretučen.

Svjedok je bio u crkvi kada je Zijad Kurtović obukao svećeničku odoru, ali navodi da nije vidio kada ju je optuženi oblačio. Na pitanje branioca, kako zna da je ispod odore bio Zijad Kurtović, svjedok je odgovorio da ga je poznao po glasu, odora koju je obukao je prekrivala lice, te su se vidjele samo oči.

Svjedok je upozoren, da je danas rekao da je maltretiranje u Donjoj Drežnici trajalo od 5 do 10 dana, dok je u istrazi rekao da je trajalo do 05.10.1993. godine, kada su prepušteni civilnoj zaštiti. Svjedok je rekao da nije tačno to što je izjavio u istrazi.

Svjedok je gledao kako Anti Roziću vade zub na izlazu iz crkve, a kada se Anto Rozić vratio, vidio je da mu je zub izvađen.

Branilac optuženog je citirao dio iskaza svjedoka iz istrage, u kojem on navodi kako je saznao da je Zijad Kurtović zapovjednik Vojne policije - od civila i vojnika koji nisu bili u dobrim odnosima sa Zijadom Kurtovićem i prije njegovog zatočenja.

Na pitanje člana Sudskog vijeća, da li su zatočenici morali da pjevaju pjesme kada su došli u crkvu, svjedok je odgovorio potvrdno. Zijad Kurtović i ostali su im to naredili da pjevaju.

Na mjestu gdje su odvođeni na radove bilo je pojedinačne pucnjave, tada su zatočenici imali osjećaj da mogu biti ozljeđeni. Na pitanje člana Sudskog vijeća, kako zna da je Zijad Kurtović izdavao naredbe, svjedok je odgovorio da bi ujutro, kada je dolazila smjena, optuženi govorio kuda da vode zatočenike na rad. Zijad Kurtović je izdavao naređenja i u drugim prilikama, kada su tjerani da pjevaju, da drže rukama strujne žice pod naponom, da zatočenici A i B vrše oralni seks.

Na pitanje predsjednice Sudskog vijeća o kući, za koju je svjedok spomenuo da su u njoj bili prije nego što su dovedeni u crkvu, svjedok je odgovorio da su se u toj kući kratko zadržali, te da tu nisu maltretirani.

Svjedok je postavio imovinskopravni zahtjev.

Svjedočenje svjedoka Ivana Pavlovića

Direktno ispitivanje

Pavlović Ivan (Andrija) rođen 22.10.1973. godine u Jajcu, po zanimanju vozač. Početkom rata živio je u Jajcu, krajem oktobra izbjegao je u Tomislavgrad. Bio je pripadnik HVO-a.

Zarobljavanje

Zarobljen je kao pripadnik HVO-a na položaju kod sela Kudusko 16.09.1993. godine. Zarobili su ga pripadnici ARBiH iz mjesta Jablanica. U momentu zarobljavanja bio je u uniformi HVO-a i imao je

naoružanje. S njim su još zarobljeni Petar Radić i Kamilo Dumančić. S mjesta zarobljavanja odveden je u *Muzej Jablanica* gdje je bio zatvoren 15 dana. Iz *Muzeja Jablanica* ih Zukini vojnici odvođe u Donju Jablanicu kod Rogića kuća i zatvaraju u jednu štalu. Tu zatiče već ranije zatvorena lica.

Zatočeništvo u logoru u Donjoj Drežnici

Početak oktobra 1993. godine iz Donje Jablanice zatočenike kamionom prebacuju u Donju Drežnicu. Stigli su kad je već bio mrak. Svjedok je nabrojao imena nekih zatočenika koji su prebačeni u Donju Drežnicu: zatočenici A i B, Kuraja Vili, Miroslav Soko, Marinko Zelenika, Ante Rozić, Marko Rozić, Nedeljko Kršo i drugi.

Kada su stigli u Donju Drežnicu postrojani su uz jedan zid, a vojnici koji su prolazili pored njih ispitivali su ih i tukli. Svjedok je rekao da je Kamilo Dumančić bio toliko pretučen da je izgubio svijest i pao. Svjedok ga je pridržavao. Jedan vojnik, po čijem je govoru svjedok zaključio da je iz Sandžaka, rekao je svjedoku da pusti Kamila, no ovaj se, od nemoći, ponovo naslonio na svjedoka.

Ispred komande (*napomena: iz izvještaja nije jasno o kojoj se zgradi radi*) zatočenike su preuzeli vojnici mještani koji su ih uputili prema crkvi. Prije crkve svratili su ih u župni ured gdje su ih ispitivali i tukli. Svjedoka je ispitivao Zijad Kurtović. Svjedok nije poznao Zijada Kurtovića prije rata, a zna da ga je baš on ispitivao, jer mu je to rekao Marinko Drežnjak koji ga je poznao od prije rata.

U župnom uredu su bili kratko, a onda ih odvođe u crkvu. Optuženi i njegovi pomoćnici su im naredili da sjednu po dvojica u klupe, te da spuste glavu i podignu ruke. Optuženi je obukao 'habit' i držao križ u ruci. Izvodio je jednog po jednog zatočenika i ispitivao ih - "tražio razlog da ih tuče", te ih udarao križem. Svjedoka je udario križem po ruci. Na pitanje tužiteljice kako je znao da je to Zijad Kurtović, svjedok je odgovorio da mu je to rekao Marinko Drežnjak koji ga je poznao.

U crkvi su dobili narandžasta odjela s ispisanim brojevima.

Kada su ih tek doveli u crkvu ona je bila u normalnom stanju, imala je sav inventar. Kada su napuštali crkvu svete slike su bile razbijene zatočenicima o glavu, kipovi i svjećnjaci uništeni, klavir razbijen. Zatočenici su udarani po glavi tipkama od klavira. Morali su jesti listove svetih knjiga.

Na pitanje tužiteljice tko je naređivao razbijanje slika zatočenicima od glavu, svjedok je odgovorio da je to bio Zijad Kurtović. On im je naređivao da pjevaju dok je jedan zatočenik svirao. Kada se optuženom ne bi svidjela pjesma udarao ih je tipkama po rukama, a zatočenika što je svirao, po glavi. Također je naređivao da zatočenici jedu knjige. Na pitanje tužiteljice, kako je znao da je Zijad Kurtović naređivao da jedu knjige, svjedok je odgovorio da je to vidio. Svjedok smatra da je Zijad Kurtović tamo bio glava. On je naređivao zatočenicima da golim rukama hvataju žice od struje pod naponom. Zatočenici su morali napraviti krug, tako što bi se povezali rukama, a optuženi je pri tome polijevao pod vodom radi bolje provodnosti struje. Mučenje strujom je zatočenicima nanosilo neshvatljive patnje.

Jedno vrijeme su bili u crkvi a onda su vođeni na ratnu liniju na prisilne radove, kopanje rovova, nošenje hrane itd. U momentu dok su radili na liniji često su bili izloženi vatri s obje strane.

Svjedok je opisao Zijada Kurtovića iz tog vremena kao snažnu osobu sa crnom kosom.

Od strane Crvenog Krsta evidentirani su 16.11.1993 godine u «Muzeju Jablanica».

Unakrsno ispitivanje:

Branilac je tokom unakrsnog ispitivanja rekao da svjedok u istrazi ne spominje župni ured, niti da su ih do crkve doveli Zukini vojnici. Danas da dodaje i novi događaj, kojeg u istrazi ne spominje, da su maltretirani kod zida. Objašnjavajući ove razlike svjedok je rekao da su one rezultat vraćanja sjećanja.

Na pitanje branioca svjedok je odgovorio da maltretiranje zatočenika od strane Zijada Kurtovića traje čitavo vrijeme njihovog zatočenja. Nakon predaje zatočenika Civilnoj zaštiti je bilo manje maltretiranja, ali je optuženi i tada mogao doći.

Na pitanje branioca, kako je prepoznao Zijada Kurtovića kada je obukao habit, svjedok je odgovorio da mu je vidio lice.

Odgovarajući na pitanje branioca o zlostavljanju zatočenika A i B, svjedok je rekao da je "malo" vidio zlostavljanje zatočenika A i B, te da je vidio kada je Zijad Kurtović naredio zatočeniku da otkopča šlic onom drugom radi oralnog seksa. Na pitanje predsjednice odgovara da je od svjedoka A i B bio udaljen 3 do 4 metra.

Branilac je rekao da je svjedok u istrazi upotrijebio riječ „živi štit“, te zatražio od svjedoka da objasni kako su vođeni u «živi štit». Svjedok je rekao da su zatočenici išli ispred linije odbrane dok su vojnici ARBiH ostali u rovovima. Odbrana je komentirala dano obrazloženje rekavši da nije postojao napad ARBiH u momentu dok su se zatočenici nalazili ispred linije. Iz tog se razloga opisani slučaj ne može tumačiti kao primjer «živoga štita». Na dodatno pitanje Tužilaštva, da li je ARBiH pucala prema HVO-u dok su zatočenici bili ispred linije, svjedok je odgovorio potvrdno.

Svjedok je od posljedica zatočenja 50% -tni invalid i postavlja imavinsko pravnizahtjev.

Komentar posmatrača

Značaj svjedočenja Marinka Drežnjaka je u tome, što je on jedini od zatočenika u Donjoj Drežnici koji je od prije rata poznao optuženog Zijada Kurtovića. Dodatna važnost svjedočenja ovog svjedoka je u tome što su ostali zatočenici svoja saznanja o identitetu osobe koja ih je zlostavljala stekli upravo od ovog svjedoka. Današnje svjedočenje ovog svjedoka bi se u određenim djelovima moglo opisati kao konfuzno, nedorečeno i protivrječno izjavi datoj u Tužilaštvu BiH.

U unakrsnom ispitivanju drugog svjedoka Tužilaštva BiH, Pavlović Ivana, odbrana je tražila da svjedok objasni kako je prepoznao optuženog dok je bio obučen u habit, a svjedok je odgovorio: "Po licu", što je zapravo različit iskaz od do sada saslušanih svjedoka koji su govorili da su ga poznali po glasu, jer je bio maskiran.

Glavni pretres

08.11. 2007 godine: dokazni postupak ispitivanjem svjedoka

Izveštaj: Eldar Jahić, IDC – Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Svjedočenje Ante Rozića

Svjedok nije pristupio zbog teškog zdravstvenog stanja uzrokovanog maltretiranjima u logoru u Drežnici usljed kojeg je ostao 70% invalid. Tužilaštvo je saslušalo svjedoka u Zagrebu i njegov iskaz želi pročitati pred Sudskim vijećem uz predočenu medicinsku dokumentaciju.

Obzirom da Sud nije kompetentan da tumači medicinsku dokumentaciju odlučeno je da se pozove sudski vještak koji će dokumentaciju vještačiti pred sudskim vijećem.

Odbrana se s tim zaključkom slaže, sve dok vještak nije predložen od strane tužilaštva, protivi se čitanju izjave svjedoka i zahtjeva da se svjedok lično izvede i sasluša pred Sudskim vijećem.

Sudsko vijeće je odlučilo da zatraži dostavljanje nove medicinske dokumentacije kojom će se izvršiti uvid u novonastalo zdravstveno stanje svjedoka, obzirom da postojeća dokumentacija datira iz marta 2007 godine.

Svjedočenje Alije Bobić

Direktno ispitivanje

Svjedok Alija (Mujo) Bobić je nezaposlen, danas živi u Drežnici. Dao iskaz u kojem kaže da je bio pripadnik Logistike IV bataljona Donja Drežnica i da je bio angažovan u kuhinji jedinice dok nije dovedeno 20 hrvatskih zarobljenih civila u jesen 1993 godine.

Prema zatvorenicima se postupalo krajnje korektno

Nakon dovođenja zarobljeni hrvatski civili su predati na brigu svjedoku. Svjedok je naredbe primao od Hasana Mušića, komadanta Civilne zaštite, kome je nadređeni bio Zijad Mušić, komadant Drežničkog bataljona, koji je naredio da se zarobljeni civili čuvaju u katoličkoj crkvi *Svih Svetih* u Drežnici. Zijad Mušić je također naredio da se puca u svakog zarobljenika koji pokuša bjekstvo.

Svjedok je preuzeo zatočenike 5 dana nakon što su dovedeni i od tada pa do njihove razmjene 25 dana kasnije, bio je zadužen za brigu o njima, svaki dan od 9 ujutro do navečer. Tokom večeri, brigu o zarobljenicima je preuzimala Civilna zaštita, čiji su pripadnici, u smjenama po dvojica, noć provodili pazeći na zatočene Hrvate. Zatočenici su bili obučeni u narandžaste kombinezone.

Tokom svog boravka u crkvi zarobljenici su korišteni za popravak i saniranje štete nastale granatiranjem HVO-a na objektima i lokalnim putevima. Zarobljenici su vrijeme provodili na radu, dok su u crkvi ostajali uglavnom dok je padala kiša, kada nije bilo potrebe za popravcima kao i tokom granatiranja. Svjedok ističe, da se prema zatvorenicima postupalo krajnje korektno i da su imali cigarete, uredne obroke i ishranu istu kakvu su imali i pripadnici ABiH.

Spavali su na klupama u crkvi a svjedok im je lično obezbijedio i po dva ćebeta. U razgovoru sa svjedokom, zarobljenici su isticali da nema nikakvih problema i da niko nije maltretiran, niti podvrgnut bilo kakvom nehumanom tretmanu. Iako je imao dozvolu da upotrijebi silu svjedok kaže da za tim nije bilo potrebe jer su svi zarobljenici bili poslušni i korektni.

Svjedok poznaje optuženog

Kada je riječ o optuženom Zijadu Kurtoviću, svjedok Bobić kaže da ga je poznao iz Drežnice, od prije rata, te da je tokom rata bio angažovan kao pripadnik Vojne policije. Svjedok ističe da tokom 25 dana Zijad Kurtović niti bilo ko iz Vojne policije nije dolazio u kontakt sa zatvorenicima; niti je posjećivao crkvu, a obzirom da je sa zatvorenicima svakodnevno boravio svjedok bi tako nešto morao primjetiti. Sa sigurnošću ističe da nije moguće da je optuženi Kurtović posjećivao zatvorenike noću jer bi za tako nešto čuo ujutro, odmah po preuzimanju brige nad njima, kako od zatvorenika, tako i od svog brata koji je kao pripadnik civilne zaštite, čuvao zatvorenike tokom noći.

U crkvi nije bilo tragova nasilja

Upitan za stanje u kojem se crkva nalazila prilikom zatočenja hrvatskih civila, svjedok je kazao da je bila potpuno očuvana bez tragova nasilja tokom svih 25 dana, a jedina šteta bila je uzrokovana direktnim pogotkom tenka HVO-a. U crkvi nije bio ispaljen ni jedan metak, jer se u ABiH strogo vodilo računa o trošenju streljiva, a jedna od tačaka optužnice upravo navodi da se po zidovima crkve pucalo iz automatskog oružja. Tokom boravka u crkvi svjedok ističe da nije bilo struje, te da su se sve večernje aktivnosti dešavale uz svijeću.

Zarobljenici su nakon 25 dana razmjenjeni noću a prije razmjene svjedok se sa svima prijateljski pozdravio, kojom prilikom je primjetio i suze u očima zarobljenika pripremljenih za razmjenu. Prilikom izvođenja iz crkve unutrašnjost je bila jednako uslovna i očuvana.

Unakrsno ispitivanje

Obrana nije imala potrebu za unakrsnim ispitivanjem jer je svjedok iako doveden od strane tužilaštva većim djelom svog iskaza svjedočio u korist optuženog.

Komentar posmatrača

U iskazu svjedoka su bila više nego primjetna odstupanja od iskaza koji je dat u Tužilaštvu 21.11.2006. u kojem je svjedok izjavio da je bio pripadnik Civilne zaštite, a ne IV bataljona Drežničkog bataljona, kako je izjavio na današnjem saslušanju. Na pitanje tužiteljice da li danas ima kontakta i viđa optuženog Zijada Kurtovića u Drežnici, svjedok je odgovorio potvrdno, što može biti jedan od razloga za promjenu iskaza i odstupanja u izjavama.

Glavni pretres

29.11. 2007 godine: dokazni postupak ispitivanjem svjedoka optužbe

Izveštaj: Eldar Jahić – IDC Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Svjedočenje Hamze Ajanović

Direktno ispitivanje:

Komadant se ne sjeća Zijada Kurtovića

Hamza Ajanović koji je bio vojno angažiran u Konjicu kao komandant. U Donjoj Drežnici je bio 1994. i to samo jedan dan, a razlog njegovog boravka tamo jeste kontrola rukovođenja Samostalnim bataljonom Drežnica. Tom prilikom Ajanović je utvrdio da bataljon Drežnica i njemu potčinjene jedinice svoj posao obavljaju sasvim dobro i korektno. Svjedok je također potvrdio da je u okviru Samostalnog bataljona Drežnica djelovao i vod Vojne policije čijeg komandanta je tad upoznao, ali se njegovog imena ne sjeća. O ovoj posjeti Ajanović je sastavio i službeni izvještaj koji mu je na suđenju pokazan i on je potvrdio da je to isti izvještaj koji je on sastavio nakon posjete Drežnici.

Unakrsno ispitivanje:

Odbrana optuženog Zijada Kurtovića je insistirala da se svjedok sjeti tačnog datuma kada je posjetio Drežnicu na što je on odgovorio da je zasigurno bila 1994. godina, ali se mjeseca ne sjeća. Po njegovoj procjeni to bi mogao biti mjesec septembar. Svjedok je, kako kaže, tada samo konstatovao da u okviru Samostalnog bataljona Drežnica postoji i vod Vojne policije. Brojčani sastav i rukovodstvo mu nije poznato jer ga to tada nije ni zanimalo. Za Ziju Kurtovića je „možda“ čuo prilikom te posjete, a sve detaljnije je saznao kada je na sudu otpočeo postupak protiv njega. Iz današnje perspektive optuženi mu izgleda potpuno nepoznato i misli da ga nikad prije nije upoznao.

Branilac traži da se izvještaj izuzme kao dokazno sredstvo jer je njemu dostavljena kopija koju je ovjerilo Ministarstvo odbrane, a isto nije nadležno za ovjeru, što je sudsko Vijeće uvažilo.

Saslušanje Hasana Hakalović

Direktno ispitivanje:

Svjedok ne zna za postojanje Vojne policije Drežnica

Hasan Hakalović je 1993. godine bio angažiran u 445. brigadi IV Korpusa kao zapovjednik brigade Neretvica. Svjedok je čuo za bataljon Drežnica i kaže da mu je poznato da je zapovjednik tom bataljonu bio Zijad Mušić, ali mu struktura bataljona nije poznata. Također kaže da u to vrijeme nije znao za Vojnu policiju.

Tužiteljica tvrdi da je svjedok Hakalović 13. 11. 2006. dao iskaz Tužilaštvu u kojem je potvrdio postojanje voda Vojne policije u okviru Samostalnog bataljona Drežnica, dok tokom Glavnog pretresa mijenja iskaz i izjavljuje da Vojna policija može, a i ne mora postojati u bataljonu.

Unakrsno ispitivanje:

Odbrana optuženog je još jednom upitala svjedoka za Vojnu policiju, na šta je on odgovorio da ne može tvrditi da je postojala Vojna policija u sastavu Samostalnog bataljona Drežnica.

Komentar posmatrača:

Svjedok Hakalović je još jedan u nizu svjedoka koji su tokom Glavnog pretresa promjenili svoj iskaz dat ranije Tužilaštvu prilikom istrage.

Glavni pretres

Izveštaj: Eldar Jahić – IDC Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

13.12. 2007 godine: dokazni postupak ispitivanjem svjedoka optužbe

Saslušanje svjedoka Halil Čučurović

Direktno ispitivanje

Halil Čučurović je bio vojno angažiran 1992. godine u sastavu samostalnog bataljona Drežnica do 8. 1992. godine i potvrdio je da je u okviru samostalnog bataljona postojala Desetina za fizičko osiguranje koja se u narodu nazivala Vojna policija. Poslije njegovog prekomandovanja iz bataljona Drežnica na mjesto komandira Desetine su se smjenjivali Safet Topić i Esad Šejtanić. Kaže da su se vjerovatno smjenjivali na pozicijama komandanta i zamjenika komandanta. Svjedok je izjavio da poznaje Zijada Kurtovića, bio je pripadnik samostalnog bataljona Drežnica i to u sastavu Desetine za fizičko osiguranje. Tvrdi da je u periodu od 9. – 11. 1993. Senad Fejzić bio komandir Desetine, a već 12. mjeseca 1993. na tom mjestu je bio Zijad Kurtović. U Donjoj Drežnici je postojala crkva koja je prema njegovim riječima već u jesen 1993. godine bila prilično devastirana, a krajem mjeseca septembra čuo je da su u nju dovedeni zarobljenici, ali mu o tome više ništa nije poznato. Čučurović je nakon završetka rata dobio čin nadkapetan, također misli da je i Kurtović 10. ili 11. mjeseca 1994. dobio neki čin, ne precizirajući koji.

Unakrsno ispitivanje

Na pitanje odbrane Čučurović je ponovo govorio o crkvi, kazao je da je u periodu jesen 1993. bila porušena i napuštena, u nju je čak ulazila i stoka. Također mu nije poznato da su zarobljenici bili predati vodu vojne policije, odnosno Desetini za fizičko osiguranje. Kurtović je 1., 2., te 4. i 5. novembra 1993. bio raspoređen na liniji cijelo vrijeme, dok za treći dan mjeseca novembra ne može sigurno tvrditi da je cijelo vrijeme bio na liniji.

Sudsko vijeće

Na pitanje Sudskog vijeća, zbog čega je vod dobio 'narodski' naziv vojna policija odgovorio je da je to zbog toga što su pripadnici desetine odlazili po vojnike koji se nisu odazvali na dužnost pa su u skladu s tim dobili naziv vojna policija.

Saslušanje svjedoka Safet Topića

Direktno ispitivanje

Safet Topić je bio vojno angažiran u samostalnom bataljonu Drežnica koji je formiran 15. 4. 1992. godine. Pripadnik ovog bataljona je bio do ulaska drežničkog bataljona u sastav 47. brigade, ne sjeća se koji je datum bio, možda ljeto '94. U periodu od 15. 4. do kraja 8. mjeseca 1992. Topić je bio komandir Desetine u narodu poznate kao vojna policija, a nakon toga pratilac komandanta bataljona Šejtanić Esada do maja '93. Nakon odlaska sa dužnosti komandira Desetine Topića zamjenjuje Senad Fejzić, a ko poslije njega dolazi nije mu poznato. Svjedok je izjavio da poznaje optuženog Kurtovića, kaže da je bio pripadnik Desetine dok je on bio njen komandir. Pored Kurtovića u Desetini su bili Pinjić, Fejzić i još jedan Kurtović, ostalih imena se ne sjeća. Na pitanje je li mu poznato šta se dešavalo u crkvi u jesen '93. svjedok je izjavio da je čuo da su tu bili neki zarobljenici, ali ih on nije vidio i o tome ništa više ne zna.

Unakrsno ispitivanje

Branilac optuženog, je insistirao da se svjedok pokuša sjetiti perioda jesen '93., tačnije ko je zapovijedao vojnom policijom, ali je svjedok potvrdio već dati odgovor u direktnom ispitivanju, a to je da ne može sa sigurnošću potvrditi da je to bio Zijad Kurtović. Crkva je već na početku sukoba bila oštećena granatiranjem kao i Župni ured, u njenoj blizini. Svjedoku nije poznato da je vojna policija čuvala crkvu i zarobljenike dovedene tamo.

Komentar posmatrača

Svjedoci saslušani na današnjem glavnom pretresu mogli su se pojaviti u svojstvu svjedoka odbrane jer su iznijeli činjenice koje u potpunosti idu u prilog optuženom Kurtoviću. I ovaj glavni pretres je pokazao trend da jedan broj bitnih svjedoka u postupku, svjedoka optužbe mijenja iskaze date ranije Tužilaštvu i svjedoči u korist optuženog. Ovaj trend je tim zabrinjavajući jer se radi o važnim svjedocima poput Topića i Čučurovića koji su u periodu na koji se predmet odnosi imali važnu ulogu i bili su upućeni u sva tadašnja dešavanja.

Glavni pretres

19.12. 2007 godine: dokazni postupak ispitivanjem svjedoka optužbe

Izvjestaj: Eldar Jahić – IDC Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Saslušanje Esada Šejtanić

Direktno ispitivanje

Kurtović je bio hrabar vojnik

Na današnjem glavnom pretresu kao svjedok optužbe saslušan je Esad Šejtanić. Šejtanić je bio vojno angažiran u Samostalnom bataljonu Drežnica od septembra 1992. godine. Obavljao je dužnost komandanta drežničkog bataljona u periodu od septembra 1992. do jula 1993. godine, dok mu je pomoćnik bio Safet Topić. Svjedok je potvrdio da je u okviru Samostalnog bataljona Drežnica postojala Vojna policija koja se uslovno može nazvati vodom jer formacijski nije imala karakteristike voda. U svom sastavu je brojala deset ljudi, a njene funkcije su bile da osigura bezbjednost komandnog mjesta, zatim mosta u Drežnici, te da privodi nedisciplinovane vojnike koji se nisu odazvali na dužnost. Prema njegovim saznanjima komandant vojne policije jedno vrijeme je bio Dragan Čarapina, a poslije njega Senad Pezić.

Šejtanić odlično poznaje Zijada Kurtovića i to od 20. 9. 1992., kaže da je bio hrabar borac, dobar policajac te da je korektno obavljao svoje zadatke. U periodu dok je Šejtanić vršio dužnost komandanta Kurtović je bio pripadnik vojne policije i obezbjeđivao je vojni punkt M17, poslije toga svjedoku nije poznat vojni angažman Zijada Kurtovića.

Unakrsno ispitivanje

Na pitanje da li samostalni bataljoni formacijski moraju imati vojnu policiju svjedok je odgovorio da to nije uslov, ali ako to potrebe nalažu može se formirati policija čija je funkcija uglavnom vezana za bezbjednost. U vrijeme komandovanja Šejtanića u Drežnici je postojala Satnija HVO-a čije sjedište je bilo u Župnom uredu kraj mjesne crkve. Međutim već 8. maja HVO je napustio Drežnicu, a poslije toga crkva i ured su prilično uništeni i devastirani granatiranjem, stvari i predmeti iz crkve i ureda su ukradeni, o čemu je sastavljen i zapisnik. Stvari su otuđili ljudi koji su neovlašteno ušli u posjed crkve i ureda, svjedoku nije poznato ko je to bio. On tvrdi da je vojnicima izričito zabranio pristup vjerskim objektima.

Komentar posmatrača

Svjedok saslušan na današnjem pretresu nije iznio činjenice bitno drugačije od prethodno poznatih u ovom slučaju, što svakako ide u prilog odbrani optuženog.

Glavni pretres

10.01. 2008 godine: iznošenje materijalnih dokaza Tužilaštva

Izveštaj: Eldar Jahić – IDC Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Dana 10.01.2008 godine nastavljen je glavni pretres u predmetu protiv optuženog Zijada Kurtovića prijedlogom niza dokaza Tužilaštva BiH

Završne riječi Optužbe

Optužba je predočila niz od čak 98 materijalnih dokaza. Kao materijalni dokazi pojavljuju se razni izvještaji, dokumenti, nalazi sudsko-medicinskih vještačenja koje je Tužilaštvo prikupilo tokom istrage kao sredstva koja potkrepljuju navode optužnice. Tužiteljica Vesna Tančica je iscrpno i poimenično pred sudom iznijela i obrazložila sve materijalne dokaze. Pored brojnih dokaza, Tužilaštvo je najveći značaj poklonilo dokumentaciji kojom dokazuje postojanje oružanog sukoba i svojstvo optuženog kao poručnika Vojne policije drežničkog bataljona.

Kako je i ranije utvrđeno na narednom glavnom pretresu, koji je zakazan za 17. januar, odbrana optuženog će započeti sa izvođenjem dokaza odbrane saslušanjem svjedoka.

Glavni pretres

17.01. 2008 godine: dokazni postupak ispitivanjem svjedoka odbrane

Izveštaj: Eldar Jahić – IDC Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Dana 17.1.2008. godine nastavljen je glavni pretres u predmetu protiv optuženog Zijada Kurtovića izvođenjem svjedoka odbrane a kao prvi svjedok saslušan je optuženi Zijad Kurtović. Kako tužiteljica Vesna Tančica nije pristupila suđenju, umjesto nje je prisustvovao njen zamjenik, branitelj je insistirao da se svjedok ispita direktno na današnjem pretresu, a da na idućem 24. januara indirektno bude ispitan od tužiteljice Vesne Tančice. Branilac Karkin je istakao da bi to bilo u interesu pravde jer tužiteljica Tančica od početka vodi ovaj predmet, što je sudsko Vijeće uvažilo te se pristupilo direktnom ispitivanju Kurtovića od strane branitelja Fahrije Karkina.

Saslušanje Zijada Kurtovića

Direktno ispitivanje

Optužnica je neistinita

Kurtović je prije oružanog sukoba živio u Drežnici i bio zaposlen kao konobar. Izbijanjem ratnih sukoba dobrovoljno postaje pripadnik vojske i to samostalnog bataljona Drežnica koji je osnovan 15. aprila. Ističe da je na početku sukoba u Župnom uredu u Drežnici bila smještena vojska HVO-a, u uredu je još bilo goriva i hrane. Ubrzo su crkva i ured značajno oštećeni, vojska HVO-a ih je napustila, a odmah po napuštanju crkve i ureda je odnešeno sve što se moglo ponijeti. U svom svjedočenju Kurtović pominje i Esada Šejtanića za kojeg tvrdi da se lažno predstavljao kao Murat Fazlagić i da je 6. mjeseca 1993. u crkvu zatvorio vojnike koji nisu htjeli ići u borbu. Kurtović je neko vrijeme bio običan vojnik, a potom pripadnik odjeljenja za fizičko obezbjeđenje komande čiji komandir je u početku bio Safet Topić pa Dragan Čarapina, a 9. i 10. mjeseca 1993. Senad Pezić. Ovo odjeljenje je u narodu poznato kao Vojna policija. U periodu od 27. 11. – 3. 12. 1993. Zijad Kurtović je bio komandir desetine, a na to mjesto ga je postavio Safet Balić. Desetina je obezbjeđivala vojne punktove i komandno mjesto, a po potrebi pripadnici desetine su išli u vojne akcije. Svjedoku je također poznata posjeta generala Sefera Halilovića Drežnici dana 30. 9. 1993. Istog dana izdata je naredba od Senada Pezića da se ide u akciju na Batačke Lazine u kojoj je učestvovao Kurtović i još

nekoliko pripadnika desetine. Do B. Lazina išli su 'tamićem' 1h i 30 min, tu je već bio jedan izviđački vod od 10 vojnika. Kurtović i ostali su kasnije saznali da je to bila lažna akcija kako bi se izvele neke akcije na drugim mjestima. 2. 10. 1993. svi vojnici se vraćaju u istureno komandno mjesto gdje im Čučurović saopštava da imaju slobodno do jutra da se odmore. Već ujutro izdaje se naredba za napad na Vrda, u napadu su učestvovali svi osim dva pripadnika desetine, u napadu je bio i Z. Kurtović. Napad je trajao 3., 4., 5. oktobra 1993., bilo je dosta ranjenih i poginulih. 6. 10. Kurtović se vraća u komandno mjesto i dobija 10 dana slobodno. To je iskoristio da sa kolegama ode do Bijelog Polja, a zatim do Mostara kako bi nabavili duhan i so, a već 8. 10. vraćaju se u Drežnicu. Svjedok kaže da je čuo za zarobljenike u crkvi, ali tvrdi da on nije imao nikakvog dodira sa njima. Na pitanje zašto su ga neki svjedoci prepoznali u sudnici odgovorio je da bi to mogla biti osveta za hrvatske zastave koje je Kurtović spalio ili zbog toga što su ga još prije rata bez osnova povezivali sa otmicom kćerke Mirka Zelenike iz diska u Drežnici. Još jedan od razloga bi mogao biti taj što je jednom prilikom svećenika Joku Blaževića istjerao iz komandnog mjesta jer je došao sa pištoljem. Kurtović tvrdi da je sve to vjerovatno izazvalo mržnju kod svjedoka pa ga povezuju sa mučenjima u crkvi, ističe da drugih razloga nema.

Glavni pretres

24.01. 2008 godine: dokazni postupak ispitivanjem svjedoka odbrane

Izveštaj: Eldar Jahić – IDC Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Unakrsnim ispitivanjem Tužilaštva 24.1.2008. okončano svjedočenje optuženog, koji je iskaz dao u svoju odbranu.

Unakrsno ispitivanje

Optuženi je rekao da je "samo čuo" za zarobljenike u crkvi, ali da ih nije vidio. Na pitanja o datumima nekih drugih događaja Kurtović nije mogao precizno odgovoriti. Tužiteljica je primjetila da je optuženi odgovarajući na pitanja prilikom direktnog ispitivanja uspio da se sjeti svih datuma, detalja, uključujući i vrijeme kada se budio u vremenu od 30.9 – 10.10 1993

dok na pitanja o nekim drugim događajima optuženi nije mogao da se sjeti čak ni datuma.

Kurtović je rekao da su Hasan Delić i Nijaz Alić bili pripadnici samostalnog bataljona Drežnica, te da su ih u maju 1993. zarobili pripadnici Hrvatskog vijeća obrane (HVO). Nijaz Spina Alić i Hasan Nuno Delić u optužnici se spominju kao osobe koje su učestvovali u fizičkom i psihičkom zlostavljanju zarobljenika.

Glavni pretres

7.02. 2008 godine: dokazni postupak ispitivanjem svjedoka odbrane

Izveštaj: Eldar Jahić – IDC Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Dana 7.2.2008 godine nastavljen je glavni pretres saslušanjem svjedoka odbrana. Ahmed Kurtović, brat optuženog Zijada Kurtovića, u svojstvu svjedoka Odbrane dao je iskaz u nastavku suđenja za ratni zločin u Donjoj Drežnici počinjen 1993. godine.

Saslušanje Ahmeda Kurtovića

Direktno ispitivanje

Zatvorenike niko nije dirao

Ahmed Kurtović je prije svjedočenja kazao da “ne priča s bratom Zijadom zbog neke svade oko raspodjele zemlje”, a na upit Sudskog vijeća šta se optuženom stavlja na teret nije mogao odgovoriti.

Ahmed Kurtović je od jula 1993. godine bio pripadnik Civilne zaštite, koja je čuvala sela u Donjoj Drežnici, dijelila hranu, utovarala nešto ako je bilo potrebno. Prije prelaska u Civilnu zaštitu bio je pripadnik Armije BiH, u sastavu bataljona Drežnica.

Tokom svjedočenja i direktnog ispitivanja od strane branitelja Karkina, svjedok je tvrdio da zarobljenike, koji su nosili civilna odijela, kada su dovedeni u crkvu niko nije maltretirao, a kada je bio na straži davao im je cigarete i nešto od hrane koju je ponio za sebe.

Nekoliko nepoznatih vojnika i zarobljenici došli su u blizinu crkve navečer 30. septembra 1993. godine. Komandir Hasan Mušić je svjedoku i Ibrahimu Mulaomeroviću naredio da odu u crkvu i očiste je. Zarobljenici su za to vrijeme bili u samostanu. Upitan za stanje u kakvom se crkva nalazila, svjedok je pojasnio da je u crkvi bilo dosta stakla, kamena, klupe su bile ispreturane, zidne slike polomljene, a svjetla nije bilo. Nakon čišćenja vojnici koji su doveli zatvorenike naredili su im da “sa rukama iznad glave” pređu u crkvu.

Jedan od vojnika koji je doveo zarobljenike, zvani Zijo, puno visok i mršav, kazao je da moraju dobro čuvati te fašiste, a prvu noć na straži i čuvanju zatvorenika bio je i brat optuženog Zijada, svjedok Ahmed Kurtović. Tokom boravka u crkvi zatvorenici su na sebi imali narandžasta odijela na kojima nije bilo brojeva, a zarobljenici iz crkve, prema tvrdnjama svjedoka, otišli su istim kamionom i sa istim vojnicima sa kojima su i dovedeni, 21. oktobra 1993. godine. Pri odlasku se na licima nekih zatvorenika mogla vidjeti tuga i žaljenje zbog odlaska.

Za svog brata Zijada svjedok je kazao da je bio pripadnik bataljona Donja Drežnica i dodao da je on, u vrijeme kada su zarobljenici dovedeni u crkvu, bio “u akciji na Gornjoj Drežnici”. Sa ratišta, Zijad se vratio 5. oktobra 1993. godine, da bi dan kasnije otišao da vidi šta im je sa sestrom koja je bila u Stocu. Nakon toga, kući se vratio 12. oktobra u večernjim satima

Glavni pretres

6.03. 2008 godine: dokazni postupak ispitivanjem svjedoka odbrane

Izveštaj: Eldar Jahić – IDC Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Nastavljeno je suđenje Zijadu Kurtoviću ispitivanjem Pinjić Omera, svjedoka odbrane

Saslušanje Pinjić Omera

Direktno ispitivanje

Pinjić Omer je bio pripadnik samostalnog bataljona Drežnica i to kao pripadnik desetine za fizičko obezbjeđenje. Glavni zadatak desetine je bilo obezbjeđenje komande, ali ukoliko je bilo potrebe desetina je učestvovala i u borbenim dejstvima.

9. maja- 1993. godine su počeli sukobi sa HVO. U tom periodu pa sve do novembra 1993. godine komandir desetine je bio Senad Pezić, a poslije njega Zijad Kurtović.

Svjedok tvrdi da je optuženi Kurtović učestvovao u akciji na Batačke Lazine 1. 10. 1993. godine, kao i u akciji na Vrda („Antena“) 3. 10. 1993. godine. U tim akcijama su učestvovali Zukini, Cacini i Čelini vojnici kao i pripadnici Handžar divizije koji su u Drežnicu došli kao pomoć.

Akcija na Vrda je uspješno izvedena, vojnici su tu ostali do 5. 10. kad se javljaju u komandu i kao nagradu dobijaju 7 dana slobodno.

Pinjić je u periodu ofanziva stalno vidjao Zijada Kurtovića, a 5. 10. mu je dao ključ od kuće u Mostaru, jer je Kurtović odlučio otići u Mostar i tako iskoristiti svoje slobodno odsustvo. Nakon toga nekih desetak dana Pinjić nije vidjao optuženog u Drežnici.

Svjedok Pinjić kaže da je crkva u Drežnici do početka rata bila vjerski objekat, a od početka rata je bila vojna kasarna HVO-a. 9. maja HVO je napustio prostor crkve i tad je crkva prilično uništena granatiranjem. ARBiH je povremeno u nju zatvarala neposlušne vojnike, ko je čuvao te vojnike svjedok ne zna, ali tvrdi da ih nisu čuvali pripadnici fizičkog obezbjeđenja. Pinjić je od Hasana Delića

prilikom izvođenja akcije na Vrda čuo da su i neki Hrvati iz Jablanice bili zatočeni u crkvi, ali mu o tome više ništa nije poznato.

Unakrsno ispitivanje

Svjedok Pinjić Omer je Drežničkom bataljonu pristupio 1992. godine., ne sjeća se tačnog datuma. Također se ne sjeća ni tačnog datuma kad je postao pripadnik desetine, možda je to bio septembar 1992. godine.

Pinjić još jednom ističe da je desetina uglavnom služila obezbjeđenju komande, ali u iznimnim situacijama kao sto je bila akcija na Vrda i Batačke Lazine desetina je učestvovala i u borbenim dejstvima. Upravo u tim akcijama Pinjiću je bilo prvi put da učestvuje u borbenim dejstvima kao pripadnik fizičkog obezbjeđenja.

Saslušanje Pendić Enesa

Direktno ispitivanje

Pendić Enes je bio pripadnik ARBiH od 15. 4. 1992. godine kada je i zvanično formiran samostalni bataljon Drežnica. Već od 9. maja 1993. otpočeli su sukobi sa HVO i Pendić postaje pripadnik izviđačko-diverzantskog voda čiji je ujedno i komandir. I ovaj svjedok je potvrdio da je optuženi Kurtović učestvovao u akcijama zajedno sa Pendićem i to kao pripadnik desetine. Tačnije to su bile akcije Batačke Lazine i Vrda kad je svjedok i lično vidio optuženog zajedno sa Tomorom (Omer Pinjić) i Salihom Kajićem.

U tom periodu svjedok je optuženog zadnji put vidio 5. 10. kad je akcija i završena, nakon toga su svi dobili 7 dana slobodno i otišao je svak na svoju stranu. Pendić je ponovo vidio Kurtovića u novoj akciji 23. decembra.

Unakrsno ispitivanje

Od početka sukoba sa HVO Pendić je na čelu izviđačko-diverzantskog voda, a na tu dužnost je stupio naredbom Halila Čučurovića koji je u tom periodu bio komandant drežničkog bataljona.

U akcijama na Vrda i Batačke Lazine bilo je mnogo ranjenih i mrtvih. Poginula su dva vojnika iz Drežnice, dok je iz „stranih“ jedinica bilo više poginulih.

Pendić Enes zvani Baja je poslije rata dobio titulu „Gazije“, priznanje „Zlatni ljiljan“ te više pohvalnica za hrabrost i zalaganja u odbrani domovine.

Dodatno ispitivanje

Pendić je 4. 10. 1993. čuo za neke zarobljenike u crkvi od Džemala Mezića, ali o tome više ništa ne zna. Kako kaže to ga nije zanimalo pa se nije pretjerano ni raspitivao. Tvrdi da mu Hasan Delić nije govorio ništa o zarobljenicima.

U vrijeme rata se moglo otići do Mostara, ali samo preko planina, ne magistralnim putem. Svi putevi su bili blokirani i pod stalnim oružanim dejstvima neprijatelja.

Svjedoku nije poznato da su vojnici za odlazak iz Drežnice trebali neku posebnu dozvolu. Slobodno odsustvo se uglavnom davalo u vrijeme „mirnog“ perioda i koristio ga je kako je ko htio. Vojnici su to obično koristili da posjete porodicu i rodbinu u Drežnici, a i van nje ko se usudio.

Glavni pretres

13.03. 2008 godine: dokazni postupak ispitivanjem svjedoka odbrane

Izvjestaj: Eldar Jahić – IDC Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Saslušanje Žuškić Rasim

Direktno ispitivanje

Svjedok Žuškić Rasim je iz Gornje Drežnice, od 15. 4. 1992. bio je vojno angažiran u bataljonu Drežnica kao pripadnik izviđačko – diverzantskog voda. Njegov nadređeni je bio Enes Pendić, a zapovjednik bataljona u tom periodu Halil Čučurović.

U 5. mjesecu 1993. počeli su sukobi sa HVO. Jedinice HVO-a su bile smještene u crkvi i župnom uredu u Donjoj Drežnici, ali ubrzo nakon sukoba napustile su te prostore. Nakon izvjesnog perioda crkva i ured su prilično oštećeni granatiranjem.

Akcija na Batačke Lazine počela je 30. 9. 1993., to je ustvari bila samo simulacija napada da bi se neprijateljska vojska zavarala te nakon par dana izvela akcija na Vrda. U akciji je učestvovao izviđačko – diverzantski vod kao i pripadnici desetine za fizičko obezbjeđenje: Tomora, Kurtović Zijad i Salih Kajić. Kurtović je nosio megafon i često pomagao svjedoku nositi njegov ruksak na putu prema B. Lazinama.

Svjedok Žuškić optuženog ponovo viđa u akciji na Vrda 4. 10. 1993. Akcija je bila uspješna, s tim da je bilo poginulih i dosta ranjenih. 5. 10. je počeo žestok napad HVO-a pa je ubrzo uslijedilo i povlačenje. Nakon toga vojnici koji su učestvovali u akciji dobijaju slobodno 7 dana.

Žuškić je čuo za zarobljenike u crkvi i to od Hasana Delića 4. 10. Tvrdi da u crkvu nikada nije ulazio i da o tome ništa više ne zna jer ga to nije ni zanimalo.

Unakrsno ispitivanje

Žuškić je bio pripadnik diverzanta do 1995. godine. Njihov prvenstveni zadatak je bilo izvođenje akcija, ali prije istih nisu imali neku posebnu obuku. Par dana prije akcije uglavnom su se izviđali neprijateljski položaji.

Na pitanje tužiteljice da li je viđao optuženog nakon akcije na Vrda, odgovorio je potvrdno. Naime, 23. decembra je izvođena nova akcija i u njoj je učestvovao optuženi Kurtović i još neki pripadnici desetine kao i izviđačko – diverzantski vod.

Saslušanje svjedoka Pezić Senada

Direktno ispitivanje

Drugi svjedok Senad Pezić je iz Gornje Drežnice, a pripadnik bataljona Drežnica je od 15. 4. 1992. godine. Od početka maja 1993. Pezić je zapovjednik desetine za fizičko obezbjeđenje i na toj funkciji ostaje do 11. mjeseca 1993. godine. Desetina je brojala od 10-12 ljudi u svom sastavu i uglavnom je obezbjeđivala komandno mjesto, ali po potrebi njeni pripadnici su išli i u borbena dejstva, vojne akcije.

Pezić je 30. 9. 1993. dobio od Čučurovića naredbu da izdvoji nekoliko pripadnika desetine za akciju na B. Lazine. Pezić je poslao: Pinjić Omera, Kajić Saliha i Kurtović Zijada, ali sam Pezić nije bio u toj akciji. Ubrzo nakon toga ponovo je dobio naredbu da neki pripadnici desetine idu u akciju na Vrda 4. 10. 1993. godine. U toj akciji bio je i Pezić kao i Kurtović Zijad. U akciji je ranjen Halil Čučurović i zamijenio ga je Mušić Zijad koji izdaje naredbu da vojnici dobiju 7 dana slobodno da se odmore.

Svjedok Pezić tvrdi da je Kurtović duže odsustvovao tačnije 10 dana, a poslije mu je Kurtović saopštio da je bio u Mostaru i da nije mogao ranije doći. Pezić također tvrdi da se moglo u toku sukoba otići do Mostara, ali preko planina.

Svjedoku nije previše poznat slučaj zarobljenika u crkvi. Čuo je za njih polovinom oktobra, kaže da su ih vjerovatno zarobili Cacini ili Čelini pripadnici, ali ostale okolnosti mu nisu poznate.

Unakrsno ispitivanje

Vod vojne policije nije postojao u bataljonu Drežnica. Narod je poistovjećivao desetinu sa vojnom policijom, ali između ta dva sastava je ogromna razlika, ističe Pezić.

Nakon Pezića na mjesto komandira desetine postavljen je Kurtović Zijad, vjerovatno naredbom Čučurovića, ali svjedok nije u potpunosti siguran od koga je stigla naredba.

Saslušanje svjedoka Pendić Mehe

Direktno ispitivanje

Pendić Meho je iz Gornje Drežnice. Odmah po izbijanju sukoba formirana je teritorijalna odbrana TO u Drežnici, a ubrzo i bataljon Drežnica. U sastavu bataljona djelovale su četiri čete organizirane po teritorijalnom principu, zatim logistički vod, izviđačko – diverzantski vod i desetina za fizičko osiguranje.

Svjedok je 30. 9. 1993. dobio od Čučurovića obavijest o simuliranom napadu na B. Lazine. U napadu je učestvovao Baja sa diverzantima i pripadnici desetine: Pinjić, Kurtović, Tomora i Kajić Salih.

Unakrsno ispitivanje

Optuženi Kurović je imao nadimke: Zijo, Debeli i Sekarić.

Svjedok tvrdi da je 30. 9. Bio na Batačkim Lazinama i lični vidio prethodno pomenute pripadnike desetine. Pendić Meho je bio pripadnik samostalnog bataljona Drežnica do 15. 10. 1994. godine.

Glavni pretres

14.03. 2008 godine: dokazni postupak ispitivanjem svjedoka odbrane

Izveštaj: Eldar Jahić – IDC Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Saslušanje svjedoka Ibrahim Kulak

Direktno ispitivanje

Prilikom saslušanja svjedoka odbrane iznesene su neke tendenciozne izjave među kojima je Ibrahim Kulak, svjedok Odbrane, tvrdio da je optuženi Zijad Kurtović žrtva 'namještaljke' od strane izvjesnog Mili Karačić iz Zagreba. U tu svrhu su iskorištena i dvojica bivših zarobljenika iz Crkve Svih svetih u Donjoj Drežnici. Svjedok spominje da je u teoriji zavjere protiv Kurtovića učestvovao Mili Karačić koji se prije zvao Milorad Hrnjez ali je promjenio ime nakon što je protiv njega bio pokrenut postupak za krivično djelo otmice i iznude. Svjedok navodi da je Karačić zamjerio optuženom što mu tom prilikom nije pomogao.

Unakrsno ispitivanje

Tokom unakrsnog ispitivanja, Kulak je kazao da je Mili u vrijeme rata bio pripadnik jedinice Mladena Naletilića zvanog Tuta koja je djelovala pri Hrvatskom vijeću obrane. Haški tribunal je osudio Naletilića na 20 godina zatvora zbog ratnog zločina na području Mostara.

Saslušanje svjedoka Ibrahim Bašića

Direktno ispitivanje

Drugi svjedok Odbrane, Ibrahim Bašić, rekao je da je 8. oktobra 1993. godine optuženi došao kod njega kući u selo Vrajevići, općina Mostar, te da je tu prenoćio dvije noći i onda otišao u Mostar da traži sestru.

Saslušanje svjedoka Ramiz Macića

Direktno ispitivanje

Treći svjedok Odbrane, Ramiz Macić, tokom svjedočenja je kazao da je, zajedno sa optuženim Kurtovićem i izvjesnim Amirom Hodžićem, 6. oktobra 1993. godine otišao iz Drežnice u Bijelo Polje kod Mostara i kupio soli, šećera i cigareta.

Prespavali su u Bijelom Polju i nakon što su kupili što im je trebalo razišli sa Kurtovićem koji je otišao u Mostar da traži sestru. Nakon povratka u Drežnicu, svjedok se ne sjeća kada je vidio optuženog.

Unakrsno ispitivanje

Tokom unakrsnog ispitivanja, Macić je kazao da je 5. jula 1993. ranjen te da do novembra iste godine bio oslobođen vojne obaveze. Ipak se javljao se komandantu kada bi napuštao Drežnicu.

Dodatno ispitivanje

Na pitanje Minke Kreho, predsjednice Sudskog vijeća, da li je bilo obavezno javljati nadležnom kada su vojni obveznici napuštali Drežnicu, svjedok je odgovorio da je on to činio, ali da je bilo onih koji nisu, pa su zbog toga pozivani na informativne razgovore.

Glavni pretres

10.4. 2008 godine: dokazni postupak ispitivanjem svjedoka odbrane

Izveštaj: Eldar Jahić – IDC Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Saslušanje svjedoka Amira Hodžić

Direktno ispitivanje

Hodžić Amir je bio pripadnik ARBiH od aprila 1992. godine. U Drežnici je postojala i jedinica HVO-a čija komanda je bila smještena u crkvi. Do 9. maja 1993. odnosi između HVO-a i ARBiH su bili dobri, ali od tada HVO je napustio crkvu i počeo granatiranje Drežnice kao i same crkve. Ubrzo je crkva prilično oštećena i pokradena.

Bataljon Drežnica se sastojao od 4 čete, logistike, desetine za fizičko obezbjeđenje, izviđačko-diverzantskog voda i civilne zaštite. Svjedok je bio pripadnik desetine za obezbjeđenje. Civilna zaštita je održavala straže po selu, a njeni pripadnici su uglavnom bili stariji ljudi. Hodžić tvrdi da se u toku sukoba moglo otići iz Drežnice, on je 6. 10. 1993. išao u Bijelo Polje po duhan. Vojnici nisu trebali neko posebno odobrenje za odlazak.

Akcija na Vrda izvedena je 4. i 5. 10. 1993. , svjedok nije učestvovao u akciji. Optuženog Kurtovića ja vidio neposredno pred polazak u akciju iznad komande u Žlibu zajedno sa ostalim vojnicima

Unakrsno ispitivanje

Svjedoku nije poznato u kojem dijelu crkve je bila komanda HVO-a jer u nju nije ni ulazio. Po napuštanju HVO-a crkva je oštećena, a sudeći po vanjskom izgledu u njoj više ništa nije bilo.

Formacijski desetina je bila vod koji je u svom sastavu brojao desetak ljudi. Hodžić ne poznaje Dragana Čarapinu, nije mu poznato da je on ikada bio komandir desetine.

Kurtović je zajedno sa Hodžićem i Macić Ramizom išao u Bijelo Polje po duhan 6. 10. 1993. Odatle je Kurtović otišao za Mostar, a svjedok se vratio kući.

Dodatno ispitivanje

Hodžić ne zna ko je čuvao zarobljenike u crkvi, u crkvu nije ni ulazio. Također tvrdi da o tome ništa nije čuo od drugih vojnika. Poznaje Hasana Delića, ali sa njim nikada nije razgovarao o zarobljenicima u crkvi.

Saslušanje svjedoka Kajić Edina

Direktno ispitivanje

Kajić Edin je također bio pripadnik ARBiH od 15. 4. 1992. i to kao vojnik izviđačko-diverzantskog voda. Njegov nadređeni je bio Pendić Enes zvani Baja.

Svjedok poznaje optuženog Kurtović Zijada, bio je pripadnik desetine za fizičko obezbjeđenje. Kajić je zajedno sa ostalim diverzantima učestvovao u akciji na Batačke Lazine, kao i Kurtović i Tomora, te Cacini, Čelini, Zukini i pripadnici Handžar divizije. Akcija je izvedena 30. 9. 1993., vojska je 1. 10.

ostala na Batačkim Lazinama, a već 2. 10. je uslijedilo povlačenje. Kajić se zajedno sa optuženim vratio sa B. Lazina i noć 2. na 3. 10. 1993. godine Kurtović je prespavao kod Kajića.

Unakrsno ispitivanje

Svjedoku nije poznato da se desetina deklarirala kao vojna policija. Također mu nije poznato ko je bio nadređen desetini. Optuženog poznaje još od djetinjstva, još i tad su se dobro slagali kao i u najtežim trnucima rata.

Saslušanje svjedoka Cokić Jusufa

Direktno ispitivanje

Cokić Jusuf je bio pripadnik 4. čete drežničkog bataljona zvane „Draga“. Jedno vrijeme je bio komandir desetine u četi, a njegov nadređeni je bio Ahmet Mušić.

Svjedok poznaje optuženog Kurtovića, zajedno su bili u akciji na Batačkim Lazinama 1. 10. 1993. godine. Kurtović je bio pripadnik desetine za fizičko obezbjeđenje komande. Iz destine su još u akciji učestvovali Salih Kajić i Tomora.

Unakrsno ispitivanje

4. četa „Draga“ je imala zadatak čuvanja linija, a bila je podređena komandi bataljona. Brojala je otprilike 100-110 ljudi. Cokić također poznaje Senada Pezića još od djetinjstva, u ratu je Pezić bio pripadnik desetine, a već 1994. njen komandir.

Svjedok je također potvrdio da je Kurtović bio u akciji na Batačkim Lazinama u grupi sa Bajom. U akciji se išlo pješke, u tom periodu nije bilo goriva pa se vozila nisu ni koristila, izuzev u vanrednim situacijama. Vojnici su u slobodno vrijeme mogli otići iz Drežnice uz usmeno odobrenje komandira.

Dodatno ispitivanje

Komanda je bila smještena u selu Žlib koje je od sela Draga udaljeno 14 km. Moglo se ići i vozilom kad je bilo goriva i to tamićem kojeg je koristila vojska.

Glavni pretres

24.4. 2008 godine: dokazni postupak ispitivanjem svjedoka odbrane

Izveštaj: Eldar Jahić – IDC Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Na današnjem glavnom pretresu odbrana je izložila 17 materijalnih dokaza. Ti dokazi prije svega potvrđuju da je crkva u Donjoj Drežnici bila vojni objekat, a ne isključivo vjerski. Na to ukazuje 10 materijalnih dokaza, a preostalih 7 se odnose na Hrnjez – Karačić Miliju. Odbrana je također pozvala Mahmić Sedina kao dodatnog svjedoka koji je prvo direktno ispitan od branioca optuženog, a potom i od tužiteljstva.

Tužiteljstvo je objavilo određene izmjene optužnice u par tačaka, pa je odbrana optuženog Kurtovića zatražila očitovanje u pogledu tih izmjena. Tužiteljstvo smatra da su to neznatne izmjene i slijedom toga da ih nije potrebno „pretjerano“ obrazlagati

Saslušanje svjedoka Mahmić Sedina

Direktno ispitivanje

Mahmić Sedin je od početka pa do kraja sukoba bio pripadnik Zukine jedinice kojom je komandovao Zulfikar Alispaho zvani Zuka. Svjedok je inače iz Zenice, početkom rata bio je u TO u Zenici, a potom se priključuje Zukinoj jedinici na Igmanu. Početkom 6. mjeseca 1993. godine cjelokupna jedinica sa vojnom bazom sa Igmana prelazi u Jablanicu. Glavni razlog prelaska je ispomoć u nekim akcijama koje su planirane u tom rejonu.

Svjedok je potvrdio da je njegova jedinica zarobila određen broj Hrvata, otprilike njih 10-ak, po naređenju Nihada Bojadžića. Ti zarobljenici su prvo bili smješteni u štalu blizu baze u Jablanici, a zatim prebačeni u crkvu Svih svetih u Donjoj Drežnici. Tim zarobljenicima su kasnije dodati i zarobljenici iz muzeja u Jablanici.

Mahmić je prvi put došao u Drežnicu u 8. Mjesecu 1993. Godine. Svjedok je ulazio u crkvu i tvrdi da su crkva i njen pomoćni objekat bili devastirani. Unutar crkve sve je bilo razvaljeno, slike po podu slomljene, utičnice počupane, kipovi također razbacani po podu, ništa nije bilo na svom mjestu.

Zarobljenici su iz Jablanice prebačeni u Drežnicu krajem oktobra 1993. Godine. Dovezeni su kamionom Zukine jedinice po naređenju Nihada Bojadžića u Žlib-komandno mjesto. Tu su bili i pripadnici Handžar divizije koji su također došli kao pomoć u Drežnicu. Handžaraci su tu malo maltretirali zarobljenike. Jedan od tih handžaraca je bio momak zvan Zijo, visok, crn i izrazito mršav. Ubrzo su zarobljenici prebačeni u crkvu pod nadzorom civilne zaštite i civilna zaštita ih je i čuvala.

Noć uoči akcije na Vrda 3. 10. 1993. Godine svjedok je ponovo bio u crkvi. Sa njim su još bili Hasan Delić, Zijo handžarac i dva pripadnika Zukine jedinice Nedžad i Edin. Svi osim svjedoka su ušli u crkvu i maltretirali zarobljenike. Jednog zarobljenika su natjerali da legne na pod i da se vrti kao krokodil. U crkvi nije bilo struje samo par svijeća na stolovima. Mahmić je ubrzo otišao, a ostali su ostali u crkvi.

Akcija na Vrda izvedena je 4. 10. 1993., svjedok je i optuženog Kurtovića vidio u akciji sa ostalim pripadnicima desetine.

Unakrsno ispitivanje

Mahmić ne zna tačan datum pristupanja TO Zenica, a pripadnik Zukine jedinice je postao 20. 12. 1992. Godine. Zukina jedinica je prebačena u Jablanicu u junu 1993., a vojna baza u Jablanici, odnosno komanda je bila smještena u Rogića kući. Svjedok se ne sjeća tačnog datuma kada su zarobljenici prebačeni iz štale u crkvu u Drežnici. Mahmić je demilitariziran 1996. Godine i dobio je čin štabnog narednika.

Glavni pretres

29.4. 2008 godine: očitovanje optuženog po novim tačkama optužnice

Izvjestaj: Eldar Jahić – IDC Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Osvrćući se na izmjene advokat optuženog, Karkin, je na današnjem pretresu 29. aprila zatražio od Vijeća saslušanje generala Sefera Halilovića i suočavanje svjedoka Hasana Delića sa zaštićenim svjedocima optužbe „A“ i „B“. Sudsko vijeće je kategorično odbilo zahtjeve odbrane i za naredni pretres odredilo završne riječi optužbe i odbrane.

Glavni pretres

30.4. 2008 godine: Završne riječi optužbe i odbrane, objava presude

Izvjestaj: Eldar Jahić – IDC Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Kako je i prethodno najavljeno, na glavnom pretresu 30. aprila uslijedile su završne riječi optužbe i odbrane, a nakon njih sudsko Vijeće donijelo je i **presudu**. Sud je optuženog Kurtović Zijada proglasio krivim po svih 11 tačaka optužnice, s tim što ga oslobađa odgovornosti da je kao zapovjednik Voda vojne policije izvršio zločine, jer to u ovom predmetu nije dokazano, čak nije ni dokazano da je Vojna policija uopšte postojala u bataljonu Drežnica.

Međutim, Sud smatra kako je dokazano da je Kurtović izvršio ratni zločin protiv civilnog stanovništva, zatim ratni zločin protiv ratnih zarobljenika te mu pripisuje i krivično djelo povrede zakona i običaja rata i izriče **jedinstvenu kaznu** u trajanju od **11 godina**.

Između ostalog u presudi se navodi i sljedeće:

„Pod tačkom 1 izreke, optuženi je proglašen krivim što je po premještanju zarobljenika iz Župnog ureda u crkvu Svih Svetih, zarobljenicima naredio da sjednu u klupe po dvojica, a potom, nakon što je obukao svećeničku odoru – habit i sa križem u ruci, naredio da glavu obore prema podu a da ruke drže iznad glave, koji položaj je kod zarobljenika izazvao i bol i strah. Nadalje, i što je nakon izvjesnog vremena, naredio da zarobljenici obuku putarska odjela narandžaste boje, nakon čega su nepoznati vojnici, opet po naređenju optuženog, zarobljenike označili brojevima od 1 do 20, ispisujući im te brojeve na leđima.

Nadalje, optuženi Zijad Kurtović je oglašen krivim što je zarobljenike izvodio pred oltar, ispitivao ih i udarao šakama, pendrecima, metalnim cijevima i drvenim letvama, nazivajući ih 'ustašama' i drugim pogrđnim riječima, a zatočenika Ivana Pavlovića udario križem po ruci dok je sjedio u klupi. Među izvedenima bili su i svjedok B, Marinko Drežnjak, Soko Miroslav.

Nisu saglasni iskazi svjedoka u pogledu datuma zatočenja, ali su saglasni u pogledu onoga što su doživjeli u crkvi u Donjoj Drežnici. Njihovim iskazima, sigurno je utvrđeno da ih je optuženi Zijad Kurtović, sam ili sa Hasanom Delićem, Senom, Nonom, Bimbom i drugim nepoznatim pripadnicima, udarao kipovima svetaca, nabijao im na glave slike svetaca, slike koje prikazuju Križni put Isusa Krista, tjerao da jedu listove Biblije i drugih svetih knjiga, udarao, tjerao da sviraj harmoniku i pjevaju, gasio cigarete na vratu i ramenima svjedoku A, prisilio svjedoke A i B na oralni seks, tjerao da golim rukama hvataju žice od struje pod naponom, primjenjivao mjere zastrašivanja i terora, te na druge načine prema njima nečovječno postupao“.

Pored mjera zabrane koje su Kurtoviću ranije određene, sudsko Vijeće rješenjem određuje da je istoimeni obavezan, do konačne odluke u ovom predmetu, javljati se u PU Mostar svake sedmice ponedjeljkom i petkom, a o svakoj promjeni prebivališta Sud blagovremeno obavijestiti. Ovim je odbijen prijedlog tužilaštva da optuženi bude u pritvoru do konačnosti presude.

Branilac optuženog, Fahrija Karkin, je nezadovoljan presudom najavio žalbu koju će predati u zakonskom roku od 15 dana nakon prijema presude u pisanoj formi.